

Indikatorer för uppföljning av föräldraskapsstöd, familjerådgivning, familjerätt och internationella adoptioner

Slutrapport av regeringsuppdrag till Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, regleringsbrev 2017 (S2016/07779/RS (delvis))

Förord

I Regleringsbrevet 2017 fick Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) uppdrag att i samråd med Socialdepartementet ta fram och utveckla indikatorer som gör det möjligt att följa upp och se utvecklingen över tid i förhållande till målsättningar inom områdena familjerätt, familjerådgivning, internationella adoptioner och föräldraskapsstöd. Indikatorerna ska utgå från regeringens mål för individ- och familjeomsorgen om stärkt skydd för utsatta barn samt visa barns delaktighet och i vilken utsträckning barnet kommer till tals. I uppdraget ingår att föreslå hur ett samlat och begränsat antal indikatorer bör utformas. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 1 juni 2020.

Mätning och uppföljning via nationella indikatorer är ett sätt att följa utvecklingen inom myndighetens verksamhetsområden, och inom flera av dessa pågår arbete för att se över och kvalitetssäkra arbetet. För föräldraskapsstödsområdet sker ett utvecklingsarbete kring lokal och regional uppföljning kopplat till den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd, och för familjerättens och familjerådgivningens områden ska den officiella statistiken ses över av SCB. Vad gäller internationella adoptioner görs under 2020 en översyn av Statskontoret som kan komma att påverka arbetet framöver.

Denna slutrapport presenterar utifrån detta ett första förslag till indikatorer, somliga befintliga och somliga nya. Över tid är förhoppningen att dessa ska utökas, justeras eller falla bort i och med att de används och dess relevans och funktion prövas och utvärderas. Indikatorerna ska dock inte ses som det enda verktyget för att mäta och följa upp det arbete som sker ute i landet. Indikatorer kan aldrig fånga hela verkligheten, utan visar valda delar och trender över tid. Som komplement till dessa förslag kommer fler, och andra typer av uppföljningar och mätningar på lokal, regional och nationell nivå fortsatt behövas.

Arbetet har genomförts av utredarna Margareta Bolmgren, Anna Axelsson och Ulrik Stenberg, med stöd av controller Hanna Edeljung.

Maria Lundmark

Tf Generaldirektör

Skellefteå juni 2020

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning.....	7
Inledning.....	9
Regeringsuppdraget.....	9
MFoFs verksamhetsområden.....	9
Kriterier för indikatorer.....	10
Föräldraskapsstöd	11
Tolkning av uppdraget	11
Befintliga indikatorer inom området och deras användning.....	13
Uppdragets genomförande.....	14
Förslag till nationella indikatorer för föräldraskapsstöd.....	16
Diskussion	17
Familjerätt	25
Tolkning av uppdraget	25
Befintliga indikatorer inom området och deras användning.....	26
Genomförande av uppdraget	27
Förslag till nationella indikatorer för familjerätt	28
Diskussion	28
Familjerådgivning.....	31
Tolkning av uppdraget	31
Befintliga indikatorer inom området och deras användning.....	32
Genomförande av uppdraget	32
Förslag till nationella indikatorer för familjerådgivning.....	33
Diskussion	33
Internationella adoptioner	36
Tolkning av uppdraget	36
Befintliga indikatorer inom området och deras användning.....	37
Genomförande av uppdraget	38
Förslag till nationella indikatorer för internationella adoptioner.....	38
Diskussion	39
Konsekvensanalys för berörda myndigheter.....	41
Avslutande diskussion och rekommendationer	43
Bilaga 1. Föreslagna indikatorer för föräldraskapsstöd, familjerätt, familjerådgivning och internationella adoptioner	46

Sammanfattning

I regleringsbrevet 2017 fick Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) i uppdrag att, i samråd med Socialdepartementet, ta fram och utveckla indikatorer som gör det möjligt att följa upp och se utvecklingen över tid i förhållande till målsättningar inom områdena familjerätt, familjerådgivning, internationella adoptioner och föräldraskapsstöd. Indikatorerna ska utgå från regeringens mål för individ- och familjeomsorgen om stärkt skydd för utsatta barn samt visa barns delaktighet och i vilken utsträckning barnet kommer till tals. Uppdraget slutredovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 1 juni 2020.

Utgångspunkten för föräldraskapsstödsarbetet är den nationella målsättningen att alla föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets hela uppväxt (0-18 år). Denna målsättning har även fungerat som utgångspunkt för arbetet med indikatorer. Sju indikatorer och två bakgrundsmått föreslås för området, varav samtliga finns att hämta i befintliga datakällor. Detta gör att ingen extra rapporteringsbörda faller på kommuner eller regioner. För att kunna utvärdera indikatorernas relevans och funktion behöver de användas och testas. I och med detta kan indikatorerna komma att utökas, justeras eller vissa falla bort. MFoF undersöker möjligheten att publicera indikatorerna digitalt för kommuner och regioner att ta del av, men föreslår även att en rapport publiceras vartannat år där utvecklingen analyseras. De nationella indikatorerna ska dock inte ses som det enda verktyget för att mäta och följa upp det föräldraskapsstödsarbete som sker i landet. Som komplement till de nationella indikatorerna kommer fler, och andra typer av uppföljningar och mätningar på lokal, regional och nationell nivå fortsatt att behövas.

För familjerätten utgår förslagen på indikatorer från regeringens mål för individ- och familjeomsorgen om stärkt skydd för utsatta barn samt syftar till att visa barns delaktighet och i vilken utsträckning barnet kommer till tals i familjerättsärenden. MFoF ansvarar idag för den officiella statistiken över socialnämndernas familjerättsliga ärenden, och de föreslagna indikatorerna ska komplettera de redan befintliga uppgifterna. Tre nya indikatorer föreslås i syfte att mäta barns delaktighet i ärenden som handlar om barns vårdnad, boende och umgänge samt i samarbetsamtal. Dessa uppgifter föreslås ingå i den befintliga inhämtningen av statistikuppgifter från kommunerna som genomförs årligen.

De föreslagna indikatorerna för familjerådgivningen tar sin utgångspunkt i befintlig lagstiftning samt i Barnkonventionens artiklar 3 och 12. MFoF ansvarar idag för den officiella statistiken för familjerådgivningen, och de föreslagna indikatorerna ska komplettera de uppgifter som samlas in där. Tre utvecklingsindikatorer föreslås för området som syftar till att mäta väntetider samt barns delaktighet i familjerådgivningsärenden. För samtliga indikatorer som föreslås inom familjerådgivningens område kommer dock ytterligare arbete att krävas av MFoF i samverkan med professionella för att kvalitets-säkra och säkerställa indikatorernas validitet och mätbarhet. MFoF föreslår därför att de föreslagna indikatorerna inte bör föras in i den officiella statistiken för familjerådgivningen innan detta arbete har genomförts.

Inledning

Regeringsuppdraget

I regleringsbrevet för 2017 fick Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) i uppdrag att inom sina verksamhetsområden, i samråd med Socialdepartementet, ta fram och utveckla indikatorer som gör det möjligt att följa upp och se utvecklingen över tid i förhållande till målsättningar inom områdena familjerätt, familjerådgivning, internationella adoptioner och föräldraskapsstöd. Indikatorerna ska utgå från regeringens mål för individ- och familjeomsorgen om stärkt skydd för utsatta barn samt visa barns delaktighet och i vilken utsträckning barnet kommer till tals.

I uppdraget ingår att föreslå hur ett samlat och begränsat antal indikatorer bör utformas. Indikatorerna ska främst baseras på befintlig och tillgänglig data. Uppdraget kan dock innebära att ny data behöver inhämtas, och i det fallet ska detta motiveras. Myndigheten ska redovisa en konsekvensanalys av eventuella merkostnader för de berörda myndigheter som i så fall ska lämna data.

Uppdraget slutredovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 1 juni 2020. Redovisningen ska hänvisa till regleringsbrevet för 2017 avseende MFoF.

MFoF:s verksamhetsområden

MFoF ansvarar för verksamhetsområdena föräldraskapsstöd, familjerådgivning, familjerätt och internationella adoptioner. Dessa verksamhetsområden styrs av olika lagstiftning, konventioner och nationella målsättningar, vilket har medfört att uppdraget inte kunnat tolkas på samma sätt för samtliga.

För föräldraskapsstödet finns en tydlig nationell målsättning om att alla föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets hela uppväxt 0-18 år, som uttrycks i den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd från 2018.¹ För de övriga tre verksamhetsområdena är de nationella målsättningarna något otydligare och det saknas målnivåer att mäta mot (detta gäller dock även för området föräldraskapsstöd).

Regeringens mål för individ- och familjeomsorgen är att stärka skyddet för utsatta barn. Utöver detta mål vägleds familjerådgivningen av socialtjänstlagen (2001:453) (SoL), familjerätten av SoL och föräldrabalken (1949:381) (FB) och internationella adoptioner av SoL, FB, lagen (1997:191) med anledning av Sveriges tillträde till Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner (Haagkonventionen), lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling (LIA) och lagen (2018:1289) om adoptioner i internationella situationer (LAIS). I enlighet med myndighetens instruktion ska MFoF vidare i all sin verksamhet främja barnets rättigheter med utgångspunkt i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen), samt främja jämställdhet och ett jämställt föräldraskap.²

De skilda nationella målen och de olika lagstiftningarna och regelverken har gjort att uppdraget om att ta fram och utveckla indikatorer som ska göra det möjligt att följa utvecklingen över tid har tolkats något olika för de fyra verksamhetsområdena. En beskrivning av hur tolkningarna gjorts, och vilka nationella mål och regelverk som utgjort utgångspunkten för förslagen på indikatorer finns under respektive verksamhetsområde.

¹ Socialdepartementet, En nationell strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd. Dnr S2018/04678/FST.

² Socialdepartementet, Förordning (2017:292) med instruktion för Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd. Utfärdad 2017-04-20.

För internationell adoption utgår förslagen på indikatorer från gällande lagstiftning inom adoptionsområdet, myndighetens övergripande mål uttryckta i myndighetens instruktion, regeringens mål om stärkt skydd för utsatta barn samt barns rätt till delaktighet. Den befintliga statistik som finns på området idag rör främst antal adopterade barn och antal genomförda medgivandeutredningar. För kommunernas arbete med internationell adoption saknas i hög utsträckning uppgifter. MFoF föreslår därför tre indikatorer med fokus på kommunernas arbete som rör föräldrautbildning och stöd efter adoption. Dessa indikatorer ska komplettera den befintliga statistiken. Dock pågår nu en översyn av det internationella adoptionsområdet. Statskontoret har fått i uppdrag att se över organiseringen av den internationella adoptionsverksamheten och föreslå hur den kan anpassas till dagens förhållanden. Samtidigt sker en utveckling inom området med flera nya uppdrag till MFoF under 2020 och 2021. Detta gör att utformningen av det internationella adoptionsområdet kan komma att förändras, vilket också kan innebära att de nationella indikatorerna som föreslås i denna rapport kan behöva justeras och utvecklas framåt.

Slutligen, för familjerättens, familjerådgivningens samt det internationella adoptionsområdet kommer den officiella statistiken att ses över i sin helhet. MFoF planerar att påbörja en översyn av de uppgifter som inhämtas under 2020, bland annat ska möjligheten att dela upp indikatorerna på kön då behandlas. Det pågår även en nationell översyn av all officiell statistik som leds av SCB. Den nationella översynen kan komma att påverka de indikatorer MFoF föreslår för de tre nämnda områdena i denna rapport. Den officiella statistiken som MFoF ansvarar för kommer att i den nationella översynen granskas under 2021, med beräknat slutdatum i augusti 2021. För att undvika allt för stora kostnader och resurskrävande insatser för kommunerna anser därför MFoF att de föreslagna indikatorerna för familjerätt, familjerådgivning och internationell adoption inte bör föras in i den officiella statistiken innan denna nationella översyn är klar.

Kriterier för indikatorer

Under arbetet med att ta fram och utveckla indikatorer har MFoF utgått ifrån de kriterier som anges i Socialstyrelsens *Handbok för utveckling av indikatorer för god vård och omsorg*.³ I handboken beskrivs sex vägledande kriterier för hur olika mått identifieras som möjliga indikatorer:

- Indikatorn ska ange riktning. Det vill säga att höga eller låga värden är uttryck för bra eller dålig kvalitet och/eller effektivitet.
- Indikatorn ska vara relevant och belysa ett område som är viktigt för verksamheten att förbättra och som speglar någon dimension av kvalitet och/eller effektivitet i utfallet.
- Indikatorn ska vara valid. Det innebär att den mäter det den avser att belysa och att den mäts på ett tillförlitligt sätt i ett system som samlar in data på ett likartat sätt år efter år.
- Indikatorn ska vara vedertagen och bygga på kunskap, t.ex. nationella riktlinjer, vetenskap, laglig grund, beprövad erfarenhet, konsensus eller kunskap inhämtad från den det berör (patienten eller brukaren).
- Indikatorn ska vara påverkbar så att en huvudman eller utförare ska kunna påverka indikatorns utfall.
- Indikatorn ska vara mätbar och ska kunna mätas med nationellt tillgänglig och kontinuerligt insamlad data.

Samtliga indikatorer som presenteras i denna rapport har granskats gentemot dessa sex kriterier. I de fall en indikator bedömts som relevant men inte uppfyller samtliga kriterier har den fått status som utvecklingsindikator eller bakgrundsmått. I övrigt har ytterligare områden som kan vara önskvärda att mäta lyfts fram i de diskussionsavsnitt som finns i respektive kapitel 3, 4, 5 och 6.

Förslagen på indikatorer har delats in i struktur-, process- och resultatindikatorer. Strukturindikatorer avser att spegla de resurser verksamheten har till sitt förfogande och som utgör förutsättningarna för arbetet, exempelvis lokaler, personal, kompetens, riktlinjer och så vidare. Processindikatorer speglar aktiviteter som genomförs av verksamheten, exempelvis insatser, åtgärder och behandlingar. Resultatindikatorer ska alltid vara kopplade till någon form av mål eller önskvärd riktning för utfallet, och ska spegla antingen de mål som uppnås för huvudmän eller för brukare och patienter.³

Samtliga förslag på indikatorer för MFoF:s verksamhetsområden finns presenterade i Bilaga 1.

Föräldraskapsstöd

Föräldraskapsstöd är ett tvärsektorielt område som inrymmer många arenor och aktörer. Stödet ska kunna erbjudas under barnets hela uppväxt, från graviditet till dess att barnet fyller 18 år. Allt föräldraskapsstöd ska genomsyras av ett barnrättsperspektiv, jämställdhet och jämställt föräldraskap och jämlikhet i hälsa.

Ett första förslag till indikatorer för föräldraskapsstöd presenteras i denna rapport. Över tid är förhoppningen att dessa ska utökas, justeras eller falla bort i och med att de används och dess relevans och funktion utvärderas. Utöver dessa nationella indikatorer kommer regionala och lokala uppföljningar av föräldraskapsstödet fortsatt att behövas som komplement.

Indikatorerna har identifierats och sorterats för att motsvara inriktningen i regeringsuppdraget samt den nationella målsättningen och de tre målområdena i den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd.

Tolkning av uppdraget

Föräldraskapsstöd är enligt den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd "insatser, aktiviteter och verksamheter riktade till föräldrar som stärker föräldraförmågan och relationen mellan förälder och barn. Det kan handla om att ge föräldrar kunskap om barnets rättigheter, hälsa och utveckling, att stärka föräldrars relation till varandra eller deras sociala nätverk"⁴.

Utöver definitionen av föräldraskapsstöd anger den nationella strategin en övergripande nationell målsättning att alla föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets hela uppväxt. Då MFoF:s förslag på indikatorer ska kunna ge en fingervisning om hur arbetet utvecklas över tid i förhållande till målsättningar är det denna målsättning som kommer att fungera som utgångspunkt.

Formuleringen av den övergripande målsättningen för föräldraskapsstödet sätter samhällets erbjudande om stöd i fokus. Det är inte sannolikt att alla föräldrar faktiskt kommer att motta stöd, men det är däremot viktigt att samhället säkerställer att alla föräldrar erbjuds stöd i föräldraskapet om önskan och/eller behov finns. Utifrån detta blir frågan om föräldraskapsstödet tillgänglighet och räckvidd viktig ur ett mät-perspektiv.

Genom att i målsättningen använda sig av begreppet "alla föräldrar" visar regeringen att ingen ska lämnas utanför och att stöd i föräldraskapet ska kunna erbjudas alla. I den nationella strategin betonas även att föräldraskapsstöd bör kunna erbjudas till andra närstående vuxna som barnet betraktar som förälder eller som på annat sätt är viktiga för att främja barnets hälsa och utveckling, och inte enbart till barnets biologiska eller rättsliga föräldrar eller vårdnadshavare.⁵ Utifrån denna skrivning har MFoF utforskat om det finns möjlighet att i dagsläget säga något om andra viktiga vuxna och det stöd som erbjuds dessa personer.

För den övergripande målsättningen om att alla föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets hela uppväxt finns inga målnivåer satta av regeringen, vilket gör att det saknas en önskad nivå att mäta sig mot. Däremot finns i den nationella strategin tre målområden – ett kunskapsbaserat arbetsätt, ett tillgängligt stöd och en stödjande organisation.

⁴ Socialdepartementet, En nationell strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd. Dnr S2018/04678/FST.

⁵ Socialdepartementet, En nationell strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd. Dnr S2018/04678/FST.

³ Socialstyrelsen 2017, Handbok för utveckling av indikatorer för god vård och omsorg. Stockholm: Socialstyrelsen.

Såväl det övergripande målet som de tre tillhörande målområdena tar sin utgångspunkt i organisatoriska förutsättningar (struktur), strategier och arbetssätt (process) samt huruvida stödet når målgruppen och i så fall i vilken utsträckning (resultat). Om man utgår ifrån den nationella målsättningen för föräldraskapsstöd är det således mindre fokus på utfall för föräldrar och barn (detta tydliggörs dock i det syfte som presenteras i den nationella strategin). Med detta som bakgrund kommer de föreslagna indikatorerna främst utgöras av struktur-, process- och resultatmått. I den mån det är möjligt kommer dock även effekt- eller utfallsmått att inkluderas.

Allt föräldraskapsstöd ska genomsyras av ett barnrätts-, jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv. Perspektiven kommer därför, i den mån det är möjligt, även tas i beaktande i detta uppdrag.

Befintliga indikatorer inom området och deras användning

I dagsläget finns inga nationella sammanställningar av indikatorer för föräldraskapsstödsområdet. Det förekommer dock indikatorer som kan ha bäring på området i en rad olika nationella datakällor.

Under perioden för den tidigare nationella strategin Föräldrastöd - En vinst för alla⁶ gjordes försök att följa arbetet på lokal och regional nivå med hjälp av öppna jämförelser av dåvarande Folkhälsoinstitutet. Det visade sig då att det var svårt för kommuner och regioner att svara på de frågor som ställdes, och att det ofta saknades en helhetsbild kring hur föräldraskapsstödsarbetet såg ut lokalt. Försök gjordes med ett webbformulär för kommunerna att mata in data i, men arbetet upplevdes som betungande och då det var frivilligt blev konsekvensen att inte alla rapporterade in. Andra problem som framkom var att begreppsbildningen inom området var oklar vilket försvårade mätning, att det saknades en stabil infrastruktur för genomförande av öppna jämförelser samt att öppna jämförelser inom området vid tillfället inte ansågs tillräckligt intressanta för kommunerna i förhållande till arbetsbördan som krävdes för insamlande av data. Folkhälsoinstitutets slutsats var att "med säkrare och mer rättvisa registerbaserade jämförelseindikatorer på utfallsnivå skulle dock ett system för öppna jämförelser föräldrastöd kunna fungera. En utmaning för framtiden är således att identifiera indikatorer och utveckla register för dessa, exempelvis mått på föräldrastress, barns och ungas behov av speciella insatser och strukturerade bedömningsinstrument på gruppnivå. Ett alternativ kan vara att utveckla former för en enklare uppföljning av föräldrastödsarbetet".⁷

Under 2018 och 2019 har MFoF bjudit in till samtal med såväl myndigheter som kommunala- och regionala verksamheter. Ett syfte med detta har varit att ta reda på vilka befintliga indikatorer som används inom området idag, samt hur de används. Myndigheten har även ställt frågor kring vad man som yrkesverksam skulle vilja se i form av indikatorer för föräldraskapsstöd.

I de dialoger som MFoF genomfört har det framkommit att kommuner och regioner ofta saknar uppföljning av struktur- och processmått från den nationella nivån. Det är vanligare att nationella myndigheter följer upp resultat- och utfallsmått, exempelvis hälsoindikatorer, men dessa kopplas då inte ihop med de processer och aktiviteter de föregås av på lokal nivå. Detta gör det svårt att uttala sig om hur man bäst organiserar och strukturerar upp ett effektivt preventivt arbete, vilka insatser som är effektfulla och vad detta har för betydelse för hälsoutvecklingen i stort.

Trots detta har betydelsen att mäta så nära målgruppen som möjligt - i detta fall på föräldrar och barn - lyfts fram som viktig. Att följa utfallen av de insatser som erbjuds är intressant inte enbart för politiken utan också för att kunna motivera preventiva insatser. Vidare är samverkan en avgörande komponent i det strategiska arbetet. Trots detta saknas ofta indikatorer för samverkan.

⁶ SOU 2008:131, Föräldrastöd - en vinst för alla. Nationell strategi för samhällets stöd och hjälp till föräldrar i deras föräldraskap. Betänkande av Föräldrastödsutredningen. Stockholm 2008.

⁷ Statens Folkhälsoinstitut 2012, Slutrapport för regeringsuppdraget Kommunala strategier för föräldrastöd. Redovisning för åren 2010-2011. Östersund: Statens Folkhälsoinstitut.

Då ingen nationell sammanställning av data finns för området idag genomförde MFoF under 2019 även en inventering av potentiella datakällor samt indikatorer som skulle kunna vara intressanta ur ett föräldraskapsstödsperspektiv. Inventeringen visade att det finns flertalet datakällor som är intressanta. Utmaningen är att dessa datakällor förvaltas av olika aktörer och myndigheter, de har olika täckningsgrad och möjligheten att hämta ut information skiljer sig åt.

Uppdragets genomförande

Samråd med Socialdepartementet

Under 2019 genomfördes två samråd med representanter från Socialdepartementet. Uppdragets omfattning och bredd diskuterades, samt förväntat resultat. MFoF presenterade arbetet som genomförts fram till de båda samråden, och vägen framåt diskuterades gemensamt. Socialdepartementet har dock inte varit delaktiga i utformningen av de slutliga förslagen.

Myndighetssamverkan

I slutet på 2018 samlade MFoF relevanta aktörer för att utbyta erfarenheter kring uppföljning och mätning inom närliggande kunskapsområden. Förutom nationella myndigheter deltog även representanter från SKR på mötet. Särskilda dialoger har även genomförts med myndigheter som har närliggande och delvis överlappande uppdrag och som följer upp eller ansvarar för nationell mätning och/eller datakällor där information om föräldraskapsstöd finns. Under hösten 2019 genomfördes en dialog med länsstyrelsernas samordnare för föräldraskapsstöd. Utöver detta har samtal förts kring enskilda indikatorer med Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen, Barnombudsmannen, Skolverket, Försäkringskassan, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) och SCB.

Dialog med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), samt enskilda regioner och kommuner

Under våren 2019 genomförde MFoF en kartläggning av hur föräldraskapsstödet såg ut i 10 kommuner.⁸ SKR bistod tillsammans med Länsstyrelserna i urvalet av kommuner, och deltog sedan i en workshop tillsammans med kommunerna och MFoF för att diskutera resultatet som framkommit. Syftet med kartläggningen var dels att få en bättre bild av de förutsättningar kommuner har att arbeta med föräldraskapsstöd, och dels att ställa frågor kring uppföljning och indikatorer för arbetet.

Under våren 2019 genomfördes även en workshop tillsammans med representanter för mödra- och barnhälsovården för att diskutera hur dessa följer upp sin verksamhet idag. En träff har också genomförts med SKR:s nätverk för utvecklingsledare inom socialtjänsten, och de även har bidragit med skriftligt underlag kring hur föräldraskapsstöd följs upp inom socialtjänstens verksamheter.

Ett flertal möten har hållits med representanter för familjecentralerna via den nationella föreningen FFFF (Föreningen för familjecentralers främjande) där MFoF löpande presenterat arbetsprocessen.

Läs mer om vad som framkommit under samråden i MFoF:s delredovisning av regeringsuppdraget att stödja genomförandet av den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd.⁹

Utöver dessa dialoger har samråd genomförts med SKR under våren 2020 i syfte att få in synpunkter på förslagen och diskutera eventuella konsekvenser av desamma för regioner och kommuner. Inkomna synpunkter har tagits i beaktande i de slutgiltiga förslagen. Konsekvensanalysen finns presenterad i avsnitt 7.

Inventering av befintliga datakällor och indikatorer

Som nämnts ovan genomfördes även en inventering av befintliga datakällor och indikatorer som har bäring på föräldraskapsstöd under 2019. Listan granskades sedan i två omgångar och indikatorerna bedömdes utifrån de kriterier som presenteras i 2.3, datakällans täcknings- och anslutningsgrad eller svarsfrekvens samt tillgängligheten till data över tid.

⁸ PA Consulting Group AB, Kartläggning och ramverk för uppföljning föräldraskapsstöd. Skellefteå: Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF), 2019.

⁹ Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) 2020. Delredovisning av regeringsuppdraget att stödja genomförandet av och följ upp den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd, S2018/04675/FST (delvis).

Förslag till nationella indikatorer för föräldraskapsstöd

Förslagen till indikatorer för föräldraskapsstödsområdet utgår ifrån den nationella strategins övergripande målsättning att alla föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets hela uppväxt. Utöver detta tas de genomlysande perspektiven barns rättigheter, jämställt föräldraskap samt jämlikhet i hälsa i beaktande.

Föräldraskapsstöd						
	Indikator	Målområde	Datakälla	Typ av indikator	Nedbrytningsnivå	Status
1	Andel kvinnor resp. partner som deltagit i föräldrastöd efter typ, per region	Tillgängligt stöd	Graviditetsregistret	Resultat	Region, mottagning, kön och socioekonomi	Befintlig indikator
2	Andel nya föräldrar som erhållit hembesök från BHV efter förlossning samt vid 8 mån, per region	Tillgängligt stöd	Svenska Barnhälsovårdsregistret (BHVQ)	Process	Region och mottagning	Utvecklingsindikator
3	Andel kvinnor och män som deltagit i föräldragrupp på BHV av totalt antal födda barn, per region	Tillgängligt stöd	Svenska Barnhälsovårdsregistret (BHVQ)	Resultat	Region, mottagning, kön	Utvecklingsindikator
4	Antal öppna förskolor, samt varav på familjecentral, i relation till antal barn 0-6 år per län och kommun	Tillgängligt stöd	Skolverkets och SCB:s statistik	Struktur	Riket, län, kommun	Befintlig indikator
5	Andel kommuner/stadsdelar som erbjuder minst ett manubaserat föräldrastöd i grupp för barn med bråkigt/normbrytande beteende, per län	Tillgängligt stöd	Öppna jämförelser social barn- och ungdomsvård	Process	Län, kommun, stadsdelar (Sthlm o Gbg)	Befintlig indikator
6	Antal uttagna föräldraperingdagar (netto) för kvinnor resp. män när barnet fyllt två år, per län	Jämställt föräldraskap	Försäkringskassans statistik	Resultat	Riket, län, kön	Befintlig indikator
7	Andel pojkar och flickor (11, 13 och 15 år) som anger att de kan prata med mamma/pappa/partner om saker som bekymrar dem	Relationen mellan föräldrar och barn	Skolbarns hälsovanor	Resultat	Riket, ålder, kön	Bakgrundsmått
8	Andel pojkar och flickor (16-25 år) som pratar med mamma/pappa/annan vuxen då de är bekymrade eller oroliga för något	Relationen mellan föräldrar och barn	Nationella ungdomsenkäten	Resultat	Riket, kön	Bakgrundsmått
9	Andel län där länsövergripande samverkan förekommer mellan länsstyrelse, region, kommuner och/eller andra relevanta aktörer	Stödjande organisation/samverkan	Länsstyrelsernas årsrapport	Struktur	Län	Utvecklingsindikator

Diskussion

Under arbetets gång har föräldraskapsstödet bredd och variation visat sig såväl i antal möjliga datakällor och indikatorer, som i involverade aktörer på nationell, regional och lokal nivå. Att fånga detta breda arbete i några få indikatorer har varit en utmaning. Indikatorerna ska dock inte ses som det enda verktyget för att mäta och följa upp det arbete som sker. Indikatorer kan aldrig fånga hela verkligheten, utan visar valda delar och trender över tid. Som komplement till denna lista kommer fler, och andra typer av uppföljningar och mätningar på lokal, regional och nationell nivå behövas.

Nedan följer det resonemang som förts kring de utvalda indikatorerna, fördelar och nackdelar med dessa samt förslag till möjliga utvecklingsområden.

Mödrahälsovård

I Graviditetsregistret finns information om mödrahälsovård, fosterdiagnostik och förlossningsvård. Inom mödrahälsovårdsdelen av registret finns information om bland annat livsstilsrelaterade faktorer, våldsutsatthet, psykisk ohälsa under graviditet och föräldraskapsstöd i grupp. Även om varje individuellt besök hos barnmorska eller läkare inom mödrahälsovården skulle kunna klassas som föräldraskapsstöd är det främst inom gruppverksamheten som syftet tydligt är att stärka föräldraförmågan och det sociala nätverket runt de nya föräldrarna. De olika typerna av föräldraskapsstöd i grupp som registreras är mindre sammanhållen grupp, föreläsning med teman (öppen grupp), storföreläsning eller annat.

Graviditetsregistret är en stabil datakälla med god täckning. Data i registret går att jämföra över tid och kan brytas ned per region, mottagning eller socioekonomiska bakgrundsfaktorer såsom utbildningsnivå, födelseland och sysselsättning.¹⁰ Indikatoren **Andel kvinnor resp. partner som deltagit i föräldrastöd efter typ** ger möjlighet att följa deltagande i olika typer av föräldraskapsstödjande insatser, i hur stor utsträckning kvinnan och partnern deltagit samt förändringar över tid.

Det som inte går att få information om är om alla föräldrar informerats om stödet, om de informerats men valt att tacka nej, vad föräldragrupperna innehåller, om föräldrarna som deltagit fullföljt alla träffar samt eventuella effekter på exempelvis föräldraförmågan hos de som deltar. Dessa frågeställningar skulle vara intressanta för vidare studier eller fördjupningar.

Barnhälsovård

I Svenska barnhälsovårdsregistret (BHVQ) finns uppgifter om antal barn 0-5 år som besöker barnhälsovården, hembesök, mottagningsbesök och föräldraskapsstöd i grupp. Förutom detta registreras även livsstilsrelaterade faktorer, genomförd EPDS-screening och utfallsmått på barns hälsa, exempelvis språk-, syn- och hörselscreening. Även om flertalet insatser i barnhälsovården skulle kunna klassas som föräldraskapsstödjande är det främst indikatorerna föräldraskapsstöd i grupp samt hembesök som anses vara relevanta, då syftet i dessa insatser tydligt är att skapa en relation till familjen, identifiera familjer i behov av mer stöd, skapa möjlighet till kontakt och gemenskap mellan föräldrar och stärka föräldraförmågan.¹¹

BHVQ är en datakälla under utveckling. Registret startade 2013, och i 2018 års årsrapport hade endast två regioner rapporterat in data. Registret är utvecklat för automatiserad datainsamling, vilket innebär att det är beroende av regionernas möjligheter att anpassa sina IT-system till den nationellt överenskomna informationsstrukturen.¹²

¹⁰ Graviditetsregistret, Årsrapport 2018. Tillgänglig: www.medscinet.com/gr/default.aspx [2020-01-30].

¹¹ Svenska barnhälsovårdsregistret, Registerbeskrivning, ver. 19.02. Tillgänglig: http://bhvq.se/wp-content/uploads/2019/02/BHVQ-Regis-terbeskrivning-ver-19_02.pdf [2020-02-03].

¹² Svenska Barnhälsovårdsregistret, Årsrapport 2018. Tillgänglig: <http://bhvq.se/arsrapporter/> [2020-02-03].

Enligt uppgift förväntas ytterligare tre regioner ansluta till sommaren 2020, en region kommer att starta med ett pilotprojekt, en region är i inventeringsfasen och ytterligare två regioner har påbörjat processen med sina journalleverantörer.¹³ Målet för registret är att samla in data om alla folkbokförda barn 0-5 år i Sverige. Om samtliga regioner ansluter blir detta en viktig källa till information om de insatser som erbjuds barn och föräldrar i det tidiga livet, vilket kan bidra till såväl lokalt utvecklingsarbete som förutsättningar för forskning kring främjande, förebyggande och tidiga insatser betydelse för barns hälsa senare i livet. Då anslutningsgraden till barnhälsovården är mycket hög (i stort sett alla barn 0-5 år har kontakt med BVC oberoende av socioekonomisk bakgrund) blir detta också viktigt ur ett jämlikhetsperspektiv.

Indikatorn **Andel nya föräldrar som erhållit hembesök från BHV efter förlossning samt vid 8 mån, per region** ger möjlighet att jämföra omfattningen av genomförda hembesök i olika regioner, och ger därmed en bild av eventuella ojämlikheter över landet. Målnivån för indikatorn är att minst 85 procent av nya föräldrar (både förstagsföräldrar och flerbarnsföräldrar) ska ha erhållit hembesök¹¹.

Indikatorn **Andel kvinnor och män som deltagit i föräldragrupp på BHV** ger en indikation på i hur stor utsträckning kvinnan och hennes partner deltagit samt ge en bild av hur deltagande varierar över tid, samt mellan könen. Andelen föräldrar sätts i relation till det totala antalet födda barn i regionen. Indikatorn inkluderar även barnavårdscentraler som ingår i en familjecentral. BHVQ avser att följa faders delaktighet i föräldragrupsverksamheten, och för detta syfte behöver vårdnadshavarna kunna delas in efter kön. BHVQ själva anger dock att indikatorn föräldrastöd i grupp har bristfällig validitet, då innehållet i föräldragrupporna kan skilja sig åt.¹⁴

Under 2019 fattade Ledningsfunktionen för Nationella Kvalitetsregister beslut om att BHVQ inte kan kvalificeras för tilldelning av medel från Överenskommelsen om Kvalitetsregister. Detta gör att registrets framtida finansiering i dagsläget är oklar. BHVQ är ett av få nationella kvalitetsregister där indikatorer som specifikt syftar till att följa upp föräldraskapsstöd inkluderas. För den framtida uppföljningen av föräldraskapsstöd som helhet är det därför angeläget att diskutera hur en fortsatt finansiering, förvaltning och utveckling av Svenska barnhälsovårdsregistret kan säkras.

Öppen förskola

Redan i den föräldrastödsutredning som kom 2008¹⁵ lyftes den öppna förskolan upp som en arena för föräldraskapsstöd där föräldrar kan lära känna varandra, lära av varandra och utbyta erfarenheter. Vid behov finns även erfaren och välutbildad personal för rådgivning och stöd, vilket gör att familjer med större behov kan fångas upp. Enligt Skollagen (2010:800) 25 kap 3 § är öppna förskolans uppgift att erbjuda barn en pedagogisk gruppsverksamhet i samarbete med de medföljande vuxna. Samtidigt ges de vuxna möjlighet till gemenskap.

I En nationell strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd (2018) betonas att föräldraskapsstöd främst ska utgå från befintliga strukturer och arenor, såsom bland annat den öppna förskolan. Tillgång till öppna mötesplatser som den öppna förskolan kan ha stor betydelse för föräldraskapet och kan hjälpa till att bryta den sociala isolering som vissa föräldrar upplever. Enligt en kunskapsöversikt som Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) tagit fram är den öppna förskolan även en viktig mötesplats för språk och integration.¹⁶ Samtidigt är det i dagsläget frivilligt för kommuner att erbjuda öppen förskola.

För den öppna förskolan är Skolverket statistikansvarig myndighet. Indikatorn **Antal öppna förskolor, samt varav på familjecentral, i relation till antal barn 0-6 år** ger möjlighet att följa utvecklingen av antalet öppna förskolor över tid. Det ger också möjlighet att se eventuella olikheter över landet vad gäller tillgång, då indikatorn går att bryta ner per län och kommun. Från SCB går uppgifter att få om antal barn i en viss åldersgrupp i en kommun eller i ett län, vilket gör att indikatorn kan sättas i relation till hur stor barngruppen är. Det som inte går att få information om via denna indikator är hur stor andel av föräldrar med barn 0-6 år som faktiskt nyttjar den öppna förskolan, könsfördelningen hos besökarna, vilket typ av stöd som erbjuds på arenan och vilka eventuella effekter dessa insatser får på exempelvis föräldraförmåga eller stärkt socialt nätverk. I många kommuner drivs öppna förskolor också av andra aktörer än kommunen, och i dagsläget syns inte dessa i denna statistik. Dessa frågeställningar skulle kunna vara föremål för vidare studier eller fördjupningar.

Social barn- och ungdomsvård

I Öppna jämförelser för den sociala barn och ungdomsvården finns information om socialtjänstens arbete som rör barn och unga, bland annat indikatorn **Kommunen/stadsdelen erbjuder minst ett manualbaserat föräldrastöd i grupp för barn med bråkigt/normbrytande beteende**. Indikatorn syftar till att skapa förutsättningar för barn och unga att få tillgång till likvärdiga manualbaserade behandlingsmetoder i öppenvården oavsett var i landet de bor och vem som ger insatserna.¹⁷ I Öppna jämförelser finns flera indikatorer som kan vara värdefulla att följa ur ett föräldraskapsstödsperspektiv och som syftar till att stärka föräldrar i sitt föräldraskap. Då föräldragrupper dock är en av de vanligaste insatserna för att stärka föräldrar och förebygga ohälsa hos barn och unga är denna dock relevant att följa. De föräldraskapsstödsprogram som efterfrågas i indikatorn är dessutom effektutvärderade och har visat positiva effekter på normbrytande beteende i forskning.

Öppna jämförelser baseras på enkätdata som samlas in årligen. Svarefrekvensen är hög med 93 procent av kommuner och stadsdelar som svarade 2019. Data går att jämföra över tid och kan brytas ned per stadsdelar (Stockholm och Göteborg), kommuner, län och riket.

Då denna indikator ej är individbaserad kan man inte få reda på hur många föräldrar som deltar i föräldragrupporna, andel män och kvinnor som deltar eller bakgrundsfaktorer såsom socioekonomi. Vi vet inte heller hur stor målpopulationen är, det vill säga hur många barn som faktiskt har bråkigt eller normbrytande beteende i kommunen. Information finns inte heller kring föräldragrupporna innehåll och kommunernas programtrohet till manualen, om föräldrar fullföljt alla träffar samt eventuella effekter på exempelvis föräldraförmågan hos de som deltar. Dessa frågeställningar skulle kunna vara föremål för vidare studier eller fördjupningar. Ytterligare en aspekt är att de program som efterfrågas i Socialstyrelsens enkät är selektiva, det vill säga riktar sig till riskgrupper. För framtiden skulle det även vara önskvärt att följa upp vilka universella program som erbjuds.

¹³ Personlig kommunikation med registerhållare för Svenska Barnhälsovårdsregistret 2020-03-31.

¹⁴ Svenska barnhälsovårdsregistret, Registerbeskrivning, ver. 19.02. Tillgänglig: http://bhvq.se/wp-content/uploads/2019/02/BHVQ-Registerbeskrivning-ver-19_02.pdf [2020-02-03].

¹⁵ SOU 2008:131. Föräldrastöd – En vinst för alla. Betänkande av Föräldrastödsutredningen. Stockholm 2008.

¹⁶ Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Öppen förskola öppnar många dörrar. Kunskapsöversikt öppen förskola för integration, 2019. Tillgänglig: <https://webbutik.skl.se/sv/artiklar/oppna-forskola-oppnar-manga-dorrrar.html> [2020-02-03].

¹⁷ Socialstyrelsen, Indikatorer – öppna jämförelser 2019. Socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård. Tillgänglig: <https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/oppna-jamforelser/socialtjanst/kommunal-halso--och-sjukvard/> [2020-02-17].

Uttag av föräldrapenning och faktisk föräldraledighet

Försäkringskassan samlar statistik om barn och familj inklusive uttag av föräldrapenning. Föräldrapenning ger grundläggande ekonomisk trygghet till föräldrar och gör det möjligt att vara hemma med barnen när de är små utan att tappa kontakten med arbetsmarknaden. Då ett ojämnt användande av föräldraförsäkringen mellan män och kvinnor kan indikera en ojämn ansvarsfördelning för hem- och omsorgsarbete, och då en ojämn ansvarsfördelning under föräldraledigheten tenderar att leva kvar även efter föräldraledigheten, är detta område både relevant och angeläget ur ett föräldraskapsstödsperspektiv. Den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd betonar att jämställdhet och ett jämställt föräldraskap ska genomsyra allt föräldraskapsstödsarbete, och att insatser ska främja en mer jämn fördelning mellan kvinnor och män. Alla arbetsgivare har dessutom ett ansvar utifrån diskrimineringslagen (2008:567) att arbeta med aktiva åtgärder för att möjliggöra för sina anställda att förena förvärsarbete med föräldraskap. Utifrån detta bör såväl offentliga huvudmän som privata arbetsgivare arbeta för att påverka indikatorns utfall i en mer jämställd riktning.

Försäkringskassans statistik är en stabil datakälla kan följas över tid ända sedan 1990-talet. Statistiken baseras på information från Försäkringskassans egna system och uppgifterna bygger på utbetalningsperioder som bokförts. Data går att bryta ner på antal mottagare, dagar, barn och belopp utifrån omfattning, län, kommun, ålder, yrke. Man kan även få uppgift om antal uttagna dagar vid en viss uppnådd ålder på barnet, och andel föräldrar som delat lika (40/60) på dagarna när barnet fyllt två år.¹⁸ Indikatoren **Uttagna föräldrapenningdagar (netto) för kvinnor resp. män innan barnet fyllt två år** ger oss indikationer på hur ansvaret för hem- och omsorgsarbete fördelas mellan kvinnor och män. Då majoriteten av föräldrapenningdagarna tas ut under barnets första två levnadsår¹⁹, och då arbetsfördelningen i hushållet under barnets första år har en tendens att bli bestående även senare under barnets uppväxt, blir det relevant att studera utvecklingen av uttagna föräldrapenningdagar över tid.

Det är viktigt att belysa att uttagna föräldrapenningdagar inte är samma sak som faktisk föräldraledighet. Studier från Försäkringskassan har visat att många föräldrar tar ut längre ledighet från arbetet än vad man tar ut ersättning för. För att veta hur länge föräldrar i praktiken är hemma med sina barn är det av betydelse att även följa hur föräldraledigheten ser ut, och inte enbart föräldrapenningsuttaget. Det finns dock ett samband mellan dessa två indikatorer, och könsmonstren återkommer även här – kvinnor tar ut merparten av såväl den totala ledigheten som antalet föräldrapenningdagar.²⁰ Då Försäkringskassan har uppdraget att följa utvecklingen av föräldraförsäkringen samt göra fördjupade analyser föreslår MFoF att framtida fördjupningar inom detta område görs i samverkan med Försäkringskassan.

Familjerelationer

Skolbarns hälsovanor är en enkät som ges till 11-, 13- och 15-åringar på slumpmässigt utvalda skolor och klasser, vilket gör att urvalet är nationellt representativt. Minst 4 500 svarande elever (1 500 i varje årskurs) eftersträvas, och om bortfallet ökar utökas även urvalet. Svarsfrekvensen var 42 procent i den senast genomförda undersökningen 2017/18.

I Skolbarns hälsovanor ställs frågor om bland annat allmän hälsa och kroppsuppfattning, psykisk hälsa och välbefinnande, psykosomatiska besvär och funktionsnedsättningar och sociala relationer. Undersökningen ingår i Världshälsoorganisationens (WHO) undersökningar och har en tidsserie som sträcker sig från slutet av 1980-talet.²¹

¹⁸ Försäkringskassan, Statistik om föräldrapenning. Tillgänglig: <https://www.forsakringskassan.se/statistik/barn-familj/foraldrapenning> [2020-02-17].

¹⁹ Försäkringskassan, Barnhushållens ekonomi – resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken 2018. Tillgänglig: [https://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/bbfe2133-a360-4a7f-b1d5-27e8db8d0ec4/barnhushallens-ekonomi-2018-slutversion-v2.pdf?MOD=AJPERES&CID= \[2020-02-17\]](https://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/bbfe2133-a360-4a7f-b1d5-27e8db8d0ec4/barnhushallens-ekonomi-2018-slutversion-v2.pdf?MOD=AJPERES&CID= [2020-02-17]).

²⁰ Försäkringskassan, Ojämsställd arbetsbörda. Föräldraledighetens betydelse för fördelning av betalt och obetalt arbete. Socialförsäkringsrapport 2013:9.

²¹ Folkhälsomyndigheten, Skolbarns hälsovanor i Sverige 2017/18. Grundrapport. Tillgänglig: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/53d5282892014e0fbfb3144d25b49728/skolbarns-halsovanor-2017-18-18065.pdf> [2020-03-16].

Då föräldraskapsstöd primärt syftar till att stärka relationen mellan föräldrar och barn samt förbättra föräldrars och barns välbefinnande och psykiska hälsa är indikatorerna om sociala relationer särskilt intressanta. Att barn och ungdomar kan prata med sin familj om sina problem indikerar att familjerelationerna är goda och att det finns tillit mellan föräldrar och barn. Därför har MFoF valt ut måttet **Andel pojkar och flickor som anger att de kan prata med sin mamma/pappa/partner om saker som bekymrar dem**.

För äldre barn och ungdomar finns Nationella ungdomsenkäten som ställer frågor till ett representativt urval (5 000 enkäter) av 16-25 åringar. Den senaste undersökningen gjordes 2018, och svarsfrekvensen var då 46 procent. I undersökningen ställs frågor om bland annat fritid, diskriminering, livstillfredsställelse, trygghet och hälsa samt relationen till föräldrar och andra vuxna.²² Utifrån samma resonemang som för Skolbarns hälsovanor ser MFoF att indikatorn **Andel pojkar och flickor (16-25 år) som pratar med mamma/pappa/annan vuxen då de är bekymrade eller oroliga för något** är värdefull att följa.

Då dessa två undersökningar baseras på nationella urval av barn och unga går det inte att göra kopplingen mellan en särskild insats, t ex föräldraskapsstöd, och resultatet i undersökningarna. Indikatorerna går inte heller att bryta ner på läns-, eller kommunnivå då grupperna blir för små för att göra jämförelser. Detta gör att huvudmännen har svårt att påverka utfallet. Därav klassas måtten som relevanta bakgrundsvariabler som dock är relevant att följa för området som helhet.

I båda ovan nämnda undersökningar finns en del socioekonomiska faktorer angivna – i Skolbarns hälsovanor anger barnen och ungdomarna huruvida föräldrarna arbetar och i vilket land de är födda, och i Nationella ungdomsenkäten anges föräldrarnas högsta avslutade och godkända utbildning samt födelseland. Utifrån detta kan det finnas möjlighet, beroende på hur stora grupperna är, att göra vissa analyser på socioekonomi. Detta skulle vara ett intressant ämne för framtida studier. Indikatorerna kan även ge värdefull information om köns- och åldersskillnader, samt vem i familjen, eller utanför familjen, barnen helst vänder sig till när de har problem.

Länsövergripande samverkan

Länsstyrelserna har regeringens uppdrag att stödja föräldraskapsstödsarbetet i respektive län, med fokus på det universella arbetet. Länsstyrelsen i Örebro län samordnar arbetet, och följer sedan 2014 upp länsstyrelsernas arbete årligen. I den enkät som länsstyrelsernas kontaktpersoner fyller i finns en fråga kring om Länsstyrelsen varit engagerad i ett regionalt nätverk för föräldraskapsstöd under året, och i så fall på vilket sätt (öppen följdfråga). Då samverkan mellan regionala aktörer, samt mellan regional och lokal nivå är en viktig komponent för att främja målområde 3 i den nationella strategin, En stödjande organisation, är indikatorn relevant för uppföljningen av området.

En uppföljning av regional samverkan i form av nätverk med olika aktörer inom föräldraskapsstödsområdet ger möjlighet att följa utvecklingen av ett samordnat stöd. Frågan i Länsstyrelsen Örebros uppföljning har funnits sedan 2014 vilket kan ge en indikation på hur samverkansarbetet sett ut över tid. I dagsläget ger dock svaren ingen information om kvalitén på samverkan, och frågan i sig specificerar inte vilken nivå av samverkan som är önskvärd. Indikatorn skulle därmed kunna utvecklas och kvalitetssäkras genom att tydligt definiera vilken typ av samverkan som avses och på vilken nivå, samt specificeras genom att exempelvis ange vilka aktörer som ingår i samverkan och vilka gemensamma aktiviteter som ingår för de aktörer som deltar i samverkan. Utifrån samtal med den nationella samordnaren för länsstyrelsernas föräldraskapsstödsuppdrag är detta något som Länsstyrelserna är positiva till, och måttet klassas därför som en utvecklingsindikator.

²² Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), Ungdomsenkäten 2018. Tillgänglig: <https://www.mucof.se/nationella-ungdomsenkaten-hur-ar-det-att-vara-ung-idag> [2020-03-16].

Länsstyrelsen i Örebro's årliga uppföljningar av arbetet i länen bygger på att de har ett fortsatt regeringsuppdrag att samordna Länsstyrelsernas arbete, samt att Länsstyrelsernas uppdrag att stödja utvecklingen i länen fortsätter. I dagsläget sträcker sig länsstyrelsernas uppdrag till och med 2021, men för att skapa en hållbar struktur för stöd och uppföljning för kommuner och regioner skulle detta behöva permanentas.

Barns rättigheter

Enligt den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd ska barnets rättigheter genomsyra allt föräldraskapsstödsarbete. I dagsläget saknas dock indikatorer för att mäta barns delaktighet och barnets rätt att komma till tals i föräldraskapsstöd på nationell nivå. I öppna jämförelser för den sociala barn- och ungdomsvården finns frågor kring andel barn som haft möjlighet att vara delaktiga i sin utredning samt huruvida kommunerna informerar placerade barn om barnets rättigheter. Dock finns ingen indikator specifikt kopplat till föräldraskapsstöd och barns delaktighet.

Sedan barnkonventionen blivit lag 1 januari 2020 har barns rättigheter lyfts högre upp på kommuners och regioners agendor, och många efterfrågar stöd från den nationella nivån gällande exempelvis hur yrkesverksamma kan göra barn delaktiga samt hur barns och ungas röster kan användas i uppföljning och utvärdering av föräldraskapsstöd. Mer kunskap behövs inom detta område och för att kunna utveckla relevanta och ändamålsenliga indikatorer skulle ett gediget och gemensamt utvecklingsarbete mellan berörda myndigheter samt forskning vara önskvärt.

Jämlikhet i hälsa

Jämlikhet i hälsa är, tillsammans med barns rättigheter och jämställt föräldraskap, ett av tre perspektiv som ska genomsyra föräldraskapsstödsarbetet. För att kunna följa utvecklingen av det nationella folkhälsomålet om en god och jämlik folkhälsa i hela befolkningen och att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation behövs en kontinuerlig och sammanhållen bevakning av folkhälsan. Då relationen mellan föräldrar och barn är en sådan viktig faktor för barns hälsa och utveckling genom livet bör indikatorer som belyser denna relation inkluderas i de indikatorer som utvecklas för den nationella folkhälsopolitiken.

Av de indikatorer som MFoF föreslagit ovan finns för de flesta möjlighet att bryta ner på exempelvis kön, utbildningsnivå, yrke, inkomst och/eller födelseland. För några skulle det kräva en specifik begäran till statistikansvarig myndighet för att kunna möjliggöra en sådan analys. Under arbetet med inventeringen av datakällor och möjliga indikatorer för föräldraskapsstöd blev det tydligt att det finns en rad intressanta indikatorer som skulle vara möjliga att använda för att göra en fördjupad analys kring just jämlikhet i hälsa. För att kunna genomföra detta skulle det dock krävas särskilda resurser och samarbete över myndighetsgränserna.

Bidra till verksamhetsutveckling

Under de dialoger med regioner och kommuner som MFoF genomfört under 2019 framkom att yrkesverksamma gärna vill använda indikatorer för uppföljning för att utveckla verksamheten i större utsträckning än vad de gör idag. Då en nationell sammanställning av data för föräldraskapsstödsområdet saknas har lokala och regionala aktörer svårt att veta vilka indikatorer som är relevanta, och olika modeller för uppföljning utvecklas på olika ställen i landet. För att kunna bidra till verksamhetsutveckling bör indikatorerna även bidra till lärande och kunskaper om sambanden mellan insatser och resultat²³. I dagsläget är uppföljningssystemet för föräldraskapsstödsarbetet för utvecklat såväl på lokal som på regional och nationell nivå för att kunna bidra till en sådan förståelse.

På den lokala nivån krävs ett utvecklingsarbete kring uppföljning av föräldraskapsstödjande insatser som helhet – vad mäts, vad bör mätas och hur ser förutsättningarna för denna typ av mätning ut inom olika verksamheter? På regional nivå behövs möjligen en gemensam diskussion över regions- och länsgränserna kring vilka mått som ska användas och hur dessa definieras, och på nationell nivå behöver de föreslagna indikatorerna sättas i bruk och utvärderas utifrån relevans, tillförlitlighet och stabilitet över tid. För samtliga nivåer behövs dessutom en grundlig genomgång av kunskap och forskning kring vilka föräldraskapsstödjande insatser som leder till vilka resultat, såväl universella som riktade, samt vilka mått som är relevanta att använda för att mäta effekt för målgruppen.

23 Anell A., Styrning i vården genom uppföljning av indikatorer på kvalitet och effektivitet. KEFU Skåne, skriftserie 2014:4.

Familjerätt

Familjerätt reglerar familjens rättsställning och familjemedlemmars inbördes rättigheter och skyldigheter. MFoF ska bedriva och främja ett kunskapsbaserat arbete och ansvara för kunskapsförmedling i frågor som rör socialnämndernas familjerättsliga ärenden om barns vårdnad, boende och umgänge, fastställande av faderskap och föräldraskap och samarbetsamtal som sker på uppdrag av domstol. Myndigheten ska även ansvara för kunskapsförmedling kring samarbetsamtal som inte sker på uppdrag av domstol och familjerådgivning. Förslag till indikatorer för familjerådgivningen presenteras i kapitel 5.

Kommunen är skyldig att erbjuda föräldrar samarbetsamtal under sakkunnig ledning (5 kap. 3 § SoL och 6 kap. 18 § FB). Det gäller föräldrar som är på väg att separera, som har separerat och de som inte levt tillsammans. Samarbetsamtalen ska stödja föräldrar att komma överens i frågor om vårdnad, boende och umgänge samt frågor som rör barnets försörjning.

Barnets bästa ska vara avgörande i frågor om vårdnad, boende och umgänge. Hänsyn ska alltid tas till barnets vilja, utifrån en bedömning av barnets ålder och mognad.²⁴ Om det är till barnets bästa ska målet vara att föräldrarna har gemensam vårdnad.

Ett första förslag till indikatorer för familjerätt presenteras i denna rapport. Över tid kan dessa utökas, justeras eller falla bort i och med att de används och dess relevans och funktion utvärderas. Indikatorerna har identifierats och sorterats för att motsvara inriktningen i regeringsuppdraget (Regleringsbrev MFoF 2017).

Tolkning av uppdraget

Förslagen på indikatorer för familjerätten utgår ifrån regeringens mål för individ- och familjeomsorgen om stärkt skydd för utsatta barn samt syftar till att visa barns delaktighet och i vilken utsträckning barnet kommer till tals.

Barns delaktighet i de familjerättsliga ärenden som MFoF enligt sin instruktion ska bedriva och främja ett kunskapsbaserat arbete om är lagstadgat. Barn har rätt att få relevant information och möjlighet att framföra sina åsikter. Om barnet inte framför sina åsikter, ska barnets inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad. Det framgår av såväl socialtjänstlagen som föräldrabalken. Bland annat framgår av 11 kap. 10 § SoL att när en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information. Vidare anges i 6 kap. 19 § fjärde stycket FB att den som genomför en utredning om vårdnad, boende och umgänge ska, om det inte är olämpligt, försöka klarlägga barnets inställning.

MFoF:s allmänna råd om socialnämndens ansvar för vissa frågor om vårdnad, boende och umgänge (HSLF-FS 2017:51) innefattar råd kring såväl handläggningen av samarbetsamtal som utredning om barns vårdnad, boende eller umgänge. I dessa råd framgår bland annat att samtalsledaren bör, om det inte är olämpligt, ta med barnet i något skede av samtalen för att ge barnet information och för att låta barnet berätta om sin situation. Vidare framgår i de allmänna råden att barnet vid en utredning bör erhålla ett enskilt samtal med utredaren och, om det inte är olämpligt, erbjuda barnet ett uppföljningssamtal efter avslutad utredning och när domen vunnit laga kraft.

²⁴ Föräldrabalken (FB) 6 kap 2a §.

Barns delaktighet i den familjerättsliga processen är ett utvecklingsområde. Tidigare studier har visat att trots att regelverket säger att barnet ska vara delaktigt i alla beslut som rör barnet själv, är det endast en tredjedel av Sveriges kommuner som samtalar med barn i samband med samarbetsamtal.²⁵

MFoF har i sin tur kartlagt föräldrars och samtalsledares erfarenheter av samarbetsamtal.²⁶ Där framkom att det var ovanligt att samtalsledaren har kontakt med barn inom ramen för samarbetsamtal. Även denna kartläggning visade att många kommuner hade en åldersgräns för barnsamtal. Det framkom även att allt för få kommuner erbjöd föräldrar och barn ytterligare samtal för att följa upp om överenskommelsen som samarbetsamtalen lett till fungerar. Slutsatsen blev att kunskaper om effekterna av samarbetsamtal på nationell nivå behöver utvecklas och att det kan ske genom utveckling av den familjerättsliga statistiken.

En kartläggning som Socialstyrelsen genomfört om barns delaktighet i utredningar om vårdnad, boende och umgänge visar vidare att vart tredje barn inte får något enskilt samtal med utredaren. I vilken utsträckning barn får enskilda samtal ökar med åldern. Barn som är yngre än fem år kommer sällan till tals enskilt. Barn som är tretton år och äldre kommer så gott som alltid till tals. Kartläggningen visade även att det är få barn som erbjuds fler än ett eller två samtal. En femtedel av kommunerna använde inte definierade metoder för samtal med barn. Bara en av de femton tillfrågade kommunerna i kartläggningen hade en rutin för att ta kontakt med barnet efter att domen fallit.²⁷

Med anledning av ovanstående kommer fokus för familjerättens indikatorer ligga på att identifiera barns faktiska delaktighet när det kommer till socialnämndernas familjerättsliga ärenden som MFoF:s ansvarar för. Ambitionen är att ta fram och utveckla indikatorer som gör det möjligt att följa upp och se utvecklingen över tid i förhållande till barns faktiska delaktighet och i vilken utsträckning barn kommer till tals i dessa ärenden.

Befintliga indikatorer inom området och deras användning

Enligt uppdraget ska indikatorerna främst baseras på befintlig och tillgänglig data. För de områden inom familjerätten som MFoF ansvarar för finns idag officiell statistik över socialnämndernas familjerättsliga ärenden. Uppgifterna som ligger till grund för statistiken samlas in av Action Dialog Partner AB och publiceras av MFoF. Uppgifterna samlas in årligen, och syftet är att kontinuerligt ge kunskapsunderlag för uppföljning, styrning och utveckling av verksamheterna. Statistiken kan även användas som forskningsunderlag och analyser.

Av de uppgifter som samlas in i den officiella statistiken bedömer MFoF att det främst är de som berör barns vårdnad, boende och umgänge samt samarbetsamtal som är relevanta för att mäta barns delaktighet i socialnämndens familjerättsliga ärenden. Dessa redan befintliga uppgifter utgör nämnaren till de föreslagna indikatorerna:

Barns vårdnad, boende och umgänge (befintlig uppgift)

- Antal barn som var aktuella i utredningar om vårdnad, boende och/eller umgänge (6 kap. 19 § FB) som avslutades under året.

²⁵ Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Slutrapport. Barnets rättigheter i vårdnadstvister, 2015 Tillgänglig: <http://www.allmannabarnhuset.se/wp-content/uploads/2015/04/Barnens-r%C3%A4ttigheter-i-v%C3%A5rdnadstvister.pdf> [2020-02-25].

²⁶ MFoF, Samarbetsamtal. Kartläggning av föräldrar och samtalsledares erfarenheter, 2016. Tillgänglig: www.mfof.se [2020-02-25].

²⁷ Socialstyrelsen, Barns delaktighet i utredningar om vårdnad, boende och umgänge, 2014. Tillgänglig: https://www.mfof.se/download/18_7a15f94516e8e25421b18717/1574925684935/barns-delaktighet-i-utredningar-om-varldnad-boende-umgange.pdf [2020-02-25].

Samarbetsamtal (befintlig uppgift)

- Antal barn som berörts av samarbetsamtal som avslutades under året.

Genomförande av uppdraget

Samråd med Socialdepartementet

Under 2019 genomfördes samråd med representanter från Socialdepartementet. Uppdragets omfattning och bredd diskuterades, samt förväntat resultat. MFoF presenterade arbetet som genomförts fram till samrådet, och vägen framåt diskuterades gemensamt. Socialdepartementet har dock inte varit delaktiga i utformningen av de slutliga förslagen.

Myndighetssamverkan

MFoF har under 2019 redovisat regeringsuppdraget för domare på domstolsakademin och för familjerättssekreterare vid Ersta Sköndal Bräcke Högskola i syfte att få in synpunkter eller förslag på indikatorer. Båda presentationerna gjordes i samband med föreläsningar. Båda grupperna har gett positiv respons på uppdraget och indikatorernas inriktning.

Dialog med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och intresseföreningar

Samråd har genomförts med SKR i syfte att få in synpunkter och diskutera eventuella konsekvenser för kommunerna i det fall nya indikatorer skulle tas in i den officiella statistiken om socialnämndernas familjerättsliga ärenden. Inkomna synpunkter har tagits i beaktande i det slutgiltiga förslaget av indikatorer.

Samtal om framtagande av nya indikatorer har även förts med Familjerättssociologernas Riksförening (FSR).

Förslag till nationella indikatorer för familjerätt

Förslagen till indikatorer för familjerätten utgår ifrån regeringens mål om stärkt skydd för utsatta barn, samt barns faktiska delaktighet och i vilken utsträckning barn kommer till tals i familjerättsärenden. Förslagen på indikatorer nedan ska komplettera de som redan samlas in via den officiella statistiken.

Familjerätt						
	Indikator	Målområde	Datakälla	Typ av indikator	Nedbrytningsnivå	Status
1	Andel barn, av de som var aktuella i VBU-utredningar som avslutats under året, som erhållit enskilt samtal med utredaren i socialnämndens utredning om VBU.	Barns vårdnad, boende och umgänge (VBU)	Förslag att inkludera officiell statistik	Process	Kommun	Ny indikator
2	Andel barn, av de som var aktuella i VBU-utredningar som avslutats under året, som erhållit enskilt uppföljnings-samtal efter lagakraftvunnen dom om VBU	VBU	Samma som ovan	Process	Kommun	Ny indikator
3	Andel barn, av de som berörts av samarbetsamtal som avslutats under året, som erhållit enskilt samtal i samband med socialnämndens samarbetsamtal!	Samarbets-samtal	Samma som ovan	Process	Kommun	Ny indikator

Diskussion

I den officiella statistiken för familjerätten finns idag befintlig och tillgänglig data över hur många barn som är föremål för vårdnad, boende och umgänge samt samarbetsamtal. För att göra det möjligt att följa upp och se utvecklingen över tid i förhållande till barns delaktighet och i vilken utsträckning barn kommer till tals bör indikatorer tas fram som mäter just det. Noteras bör dock att då det inte är obligatoriskt för kommunerna att lämna in dessa uppgifter kommer statistiken inte vara heltäckande.

Statistiken och de nationella indikatorer som föreslås här ska dock inte ses som det enda verktyget för att mäta och följa upp det arbete som sker. Indikatorer kan aldrig fånga hela verkligheten, utan visar valda delar och trender över tid. Som komplement till denna lista kommer fler, och andra typer av uppföljningar och mätningar på lokal, regional och nationell nivå behövas.

Barns vårdnad, boende och umgänge

Rätten till information är en grundläggande förutsättning för delaktighet, det framgår både av barnkonventionen och i SoL. De föreslagna indikatorerna syftar till att uppmärksamma vikten av uppföljning och att barnets rätt till information samt barnets rätt att vara delaktigt och att komma till tals i ärenden som rör barnet uppmärksammas. Uppföljningen ska bidra till att socialnämnderna verkar för barnets bästa och utarbetar rutiner som innebär att samtal med barn hålls i större utsträckning än vad de görs idag. Indikatorerna utgör en möjlighet att följa utvecklingen av i vilken utsträckning det görs.

Samarbetsamtal

Som tidigare nämnts behöver barns delaktighet och rätt till information vid samarbetsamtal stärkas. Därför är det angeläget att ta reda på hur utvecklingen ser ut över tid vad avser socialnämndens kontakt med barn vid samarbetsamtal.

Som tidigare nämnts behöver barns delaktighet och rätt till information vid samarbetsamtal stärkas. Därför är det angeläget att ta reda på hur utvecklingen ser ut över tid vad avser socialnämndens kontakt med barn vid samarbetsamtal. Syftet med den föreslagna indikatorn är på samma sätt som för vårdnad, boende och umgänge att uppmärksamma vikten av att barnets rätt till information samt barnets rätt att vara delaktigt och att komma till tals i ärenden som rör barnet uppmärksammas. Indikatorn utgör en möjlighet att följa utvecklingen av i vilken utsträckning det görs. Utöver det ovan nämnda ska den föreslagna indikatorn även kunna utgöra underlag för forskning och vetenskapliga analyser i framtiden.

Barns rättigheter

Barns rätt till information och att komma till tals är lagstadgad. Därmed kan en uppföljning genom indikatorer av hur detta efterlevs av kommunerna uppfattas som en tillsynsåtgärd. Barnets rätt är dock inte absolut utan ska föregås av en lämplighetsbedömning vid vilken hänsyn ska tas till barnets ålder och mognad.

Översyn av officiell statistik

MFoF planerar att påbörja en översyn av de uppgifter som inhämtas för den officiella statistiken under 2020. Bland annat ska möjligheten att dela upp indikatorerna på kön då behandlas. Det pågår även en nationell översyn av all officiell statistik som leds av SCB. Den nationella översynen kan komma att påverka de indikatorer MFoF föreslår i denna rapport. Den officiella statistiken som MFoF ansvarar för kommer att i den nationella översynen granskas under 2021, med beräknat slutdatum i augusti 2021.

För att undvika allt för stora kostnader och resurskrävande insatser för kommunerna i form av flera ändringar i de digitala ärendehanteringssystemen anser MFoF att de föreslagna indikatorerna inte bör föras in i den officiella statistiken innan denna översyn är klar.

Familjerådgivning

Familjerådgivning ska enligt 5 kap. 3 § 2 stycket SoL (2001:453) erbjudas av alla kommuner i Sverige till de som begär det. Om kommunen inte själva har möjlighet att erbjuda familjerådgivning kan annan "lämplig yrkesmässig rådgivare" stå för tjänsten, men då enligt särskild överenskommelse med kommunen. Kommunen ska försäkra att familjerådgivningen håller hög kvalitet, att personalen har adekvat utbildning och tillräcklig kompetens och att det är lätt för alla kommunmedborgare att få tillgång till familjerådgivning inom rimlig tid.²⁸

Familjerådgivningen behöver inte se lika ut i alla kommuner utan upptagningsområdets karaktär, befolkningens behov, och utbudet av andra behandlingsresurser i närområdet ska vägas in. Familjerådgivningen är en förebyggande verksamhet som syftar till att bearbeta samlevnadskonflikter och minska risken för negativa konsekvenser av separationer. Familjerådgivningen har en viktig roll i att möta människor tidigt i en kris för att minska ytterligare lidande. Ur denna synpunkt är verksamheten viktig ur ett folkhälsoperspektiv i allmänhet, och för föräldrars och barns psykiska hälsa i synnerhet.

Ett första förslag till indikatorer för familjerådgivning presenteras i denna rapport. Över tid är förhoppningen att dessa ska utökas, justeras eller falla bort i och med att de används och dess relevans och funktion utvärderas. Indikatorerna har identifierats och sorterats för att motsvara inriktningen i regeringsuppdraget samt gällande skrivning i socialtjänstlagen.

Tolkning av uppdraget

Med familjerådgivning avses en verksamhet som består av samtal med syfte att bearbeta samlevnadskonflikter i parförhållanden och familjer. Familjerådgivningen är frivillig och ska erbjudas de som begär det.²⁹ Formuleringen i 5 kap 3 § SoL sätter samhällets erbjudande om stöd i fokus. Utifrån detta blir frågan om familjerådgivningens tillgänglighet och räckvidd viktig ur ett mät-perspektiv.

I MFoF:s instruktion står att myndigheten i all sin verksamhet främja barnets rättigheter med utgångspunkt i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Utifrån artikel 12 i Barnkonventionen har barn rätt att fritt uttrycka sina åsikter i frågor som berör det. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. För ärenden som berör par med barn kan det därför även vara värdefullt att följa i vilken utsträckning familjerådgivningen har rutiner för att beakta konsekvenser för barn, samt i hur stor del av ärendena som barn får möjlighet att faktiskt komma till tals.

För familjerådgivningen finns idag officiell statistik som samlas in av SCB och sammanställs av MFoF. MFoF har utgått ifrån de indikatorer som inkluderas där, och kompletterat med förslag på indikatorer som svarar mot inriktningen i detta regeringsuppdrag, gällande lagstiftning och relevanta artiklar i Barnkonventionen.

²⁸ Socialstyrelsen, Meddelandeblad om den kommunala familjerådgivningens organisation, sekretess, vittnesplikt m.m., 2008. OBS! Sedan 2016 har MFoF tagit över ansvaret för familjerådgivningen och det tidigare meddelandebladet är inte längre giltigt. Under 2020 planerar MFoF uppdatera riktlinjer för familjerådgivningen.

²⁹ 5 kap 3 § SoL (2001:453).

Befintliga indikatorer inom området och deras användning

MFoF ansvarar för den officiella statistiken på familjerådgivningens område, och data sammanställs årligen. Den officiella statistiken hämtar främst in information om antal ärenden, ärendetyper, antal personer som sökt stöd och antal barn i de familjer som är aktuella inom familjerådgivningen. Detta gör att det i dagsläget främst finns deskriptiv data, samt vissa processmått. Resultat- och utfallsmått saknas.³⁰ Detta gör att det är svårt att uttala sig om hur man bäst organiserar och strukturerar upp ett effektivt preventivt arbete inom familjerådgivningen, vilka insatser som är effektfulla och vad detta har för betydelse för hälsoutvecklingen i stort.

Under 2019 har samtal förts med Föreningen Sveriges Kommunala familjerådgivare (KFR). Syftet har varit att presentera uppdraget, få information om vilka befintliga indikatorer som används inom området idag, samt hur de används. Utöver den officiella statistiken följs verksamheterna upp lokalt, men de mått som används för uppföljning och utvärdering kan variera.

Genomförande av uppdraget

Samråd med Socialdepartementet

Under 2019 genomfördes samråd med representanter från Socialdepartementet. Uppdragets omfattning och bredd diskuterades, samt förväntat resultat. MFoF presenterade arbetet som genomförts fram samrådet, och vägen framåt diskuterades gemensamt. Socialdepartementet har dock inte varit delaktiga i utformningen av de slutliga förslagen.

Dialog med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)

Samråd har genomförts med SKR i syfte att få in synpunkter och diskutera eventuella konsekvenser för kommunerna i det fall indikatorerna skulle tas in i den officiella statistiken för familjerådgivningen. Inkomna synpunkter har tagits i beaktande i det slutliga förslaget.

Dialog med intresseföreningar

MFoF har under uppdragets gång haft en löpande dialog med föreningen Sveriges Kommunala Familjerådgivare (KFR). MFoF har deltagit på föreningens styrelsemöte och haft muntlig och skriftlig kommunikation med styrelsens ordförande. I denna dialog har KFR uttryckt att de yrkesverksamma familjerådgivarna idag inte har tillgång till datakällor som kan användas för att mäta effektmålen för verksamheten eller sambandet mellan insats och effekt, men att detta skulle vara önskvärt. Ett huvudsakligt effektmål anses bland de yrkesverksamma vara att familjerådgivning förebygger behov av andra samhällsliga insatser som till exempel insatser av kommunal socialtjänst.

KFR har informerats om förslagen till indikatorer i avsnitt 4.4 och kommenterat att barnkonsekvensanalys (indikator 2) ännu inte uppfattats som ett krav i verksamheten. KFR menar att om denna indikator införs bör MFoF utforma tydliga riktlinjer om vad som förväntas ur ett barnrättsperspektiv.

Förslag till nationella indikatorer för familjerådgivning

Förslagen till indikatorer för familjerådgivningen utgår ifrån regeringsuppdraget, 5 kap 3 § SoL samt relevanta artiklar i Barnkonventionen. Förslagen på indikatorer nedan ska komplettera de som redan samlas in via den officiella statistiken.

Familjerådgivning						
	Indikator	Målområde	Datakälla	Typ av indikator	Nedbrytningsnivå	Status
1	Antal kalenderdagar i genomsnitt från första kontakt till första samtal per påbörjat ärende, per kommun	5 kap 3 § SoL	Förslag att inkludera i officiell statistik	Process	Kommun	Utvecklingsindikator
2	Andel kommuner som har rutin för att beakta konsekvenser för barn inom familjerådgivningen	Art. 3 Barnkonventionen	Samma som ovan	Struktur	Kommun	Utvecklingsindikator
3	Andel barn 0-18 år som erhållit enskilt samtal i samband med familjerådgivning, av de som berörts av familjerådgivningsärenden som avslutats under året	Art. 12 Barnkonventionen	Samma som ovan	Process	Riket, kommun	Utvecklingsindikator

Diskussion

För familjerådgivningen finns officiell statistik som sammanställs årligen av MFoF. Myndigheten har utgått från de befintliga indikatorerna i den officiella statistiken och utifrån dessa, samt utifrån regeringsuppdragets formulering och relevanta artiklar i Barnkonventionen, bedömt behovet av att utveckla nya indikatorer för området.

Nationella indikatorer och statistik ska dock inte ses som de enda verktygen för att mäta och följa upp det arbete som sker. Indikatorer kan aldrig fånga hela verkligheten, utan visar valda delar och trender över tid. Som komplement till denna lista kommer fler, och andra typer av uppföljningar och mätningar på lokal, regional och nationell nivå behövas.

Nedan följer det resonemang som förts kring de föreslagna indikatorerna för familjerådgivningen.

Väntetider

Med familjerådgivning avses en verksamhet som består av samtal med syfte att bearbeta samlevnadskonflikter i parförhållanden och familjer. Familjerådgivningen är frivillig men ska kunna erbjudas de som begär det.³¹ Formuleringen i 5 kap 3 § SoL sätter samhällets erbjudande om stöd i fokus och utifrån detta blir frågan om familjerådgivningens tillgänglighet viktig.

Det underliggande antagandet är att om ett par söker hjälp hos familjerådgivningen bör denna hjälp kunna erbjudas i närtid, då en lång väntan kan leda till att konflikter eskalerar eller kriser fördjupas. Detta leder i sin tur till oönskade effekter för både de vuxna och för de eventuella barn som finns i hushållet. Med för långa väntetider riskerar krisen att bli permanent.

³⁰ MFoF, Statistik om kommunal familjerådgivning. Tillgänglig: <https://www.mfof.se/sarskilda-innehallsidor/statistik/statistik-om-kommunal-familjeradgivning.html> [2020-02-19].

³¹ 5 kap 3 § SoL (2001:453).

Enligt samtal med styrelsen för KFR mäts väntetider redan inom familjerådgivningen på många håll i landet, men ingen sammanställning görs på nationell nivå. Det är inte heller alla kommuner som följer upp väntetider. För att ge kommuner möjlighet att jämföra sig med varandra, samt för att kunna se skillnader på länsnivå föreslås därför **Antal kalenderdagar i genomsnitt från första kontakt till första samtal per påbörjat ärende, per kommun** som en ny indikator att inkluderas i den officiella statistiken för familjerådgivningen.

För att kvalitetssäkra denna indikator kommer diskussioner krävas med såväl de yrkesverksamma inom familjerådgivningen, samt med SCB innan indikatorn kan börja användas. Det är angeläget att väntetider i framtiden mäts på samma sätt för samtliga kommuner i landet. Exempelvis behöver det klargöras hur lång en samtalsserie är och när en sådan avslutas och en ny börjar – om ett par återkommer till familjerådgivningen efter en tid, är detta en fortsatt kontakt eller ett nytt ärende? Det behöver också fastställas hur kalenderdagarna ska räknas. MFoF förespråkar att dagen då kontakt tas räknas som dag 0, och att första dagen efter kontakten tagits räknats som dag 1 osv.

Vidare har många kommuner valfrihetssystem där kommunen uppdrar åt privata utförare att tillhandahålla familjerådgivning. För dessa kommuner behöver väntetider samlas in från samtliga utförare, vilket kommer att innebära merarbete för kommunen i form av uppföljning. En rekommendation i dessa fall är att den upphandlande myndigheten tydliggör villkoren för utlämnande av data i det kontrakt som upprättas i enlighet med 4 kap. 2§ Lag om valfrihetssystem (2008:962) (LOV).

Vad gäller väntetidens längd kan snittet per antal påbörjade ärenden rapporteras för de kommuner som endast har en utförare. För kommuner med flera utförare kan den kortaste väntetiden rapporteras, då den kortaste väntetiden i praktiken speglar tillgängligheten till familjerådgivning i den aktuella kommunen.

Slutligen behöver det fastställas med vilken periodicitet indikatorn ska följas upp, exempelvis om väntetiderna i snitt ska rapporteras för ett helt kalenderår, för de senaste tre månaderna, genom ett nedslag vid en särskild tidpunkt eller månad för månad. En möjlighet är att genomföra en förstudie i några kommuner under ett år där väntetiderna följs månad för månad. Utifrån denna kan information erhållas om vilken periodicitet som är lämpligast.

Barns rättigheter

Sedan 1 januari 2020 är Barnkonventionen lag i Sverige. Enligt artikel 12 i Barnkonventionen har barn rätt att fritt uttrycka sina åsikter i frågor som berör det. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Även i 11 kap 10 § SoL anges att när en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information och att barnet ska ges möjlighet att framföra sina åsikter. Det är välbelagt i forskning att barn far illa av föräldrars konflikter, därför blir det viktigt för familjerådgivningen att även beakta barnets perspektiv i de ärenden där barn finns i familjen.

KFR har som nämnts i avsnitt 5.3 informerats om förslagen till indikatorer för familjerådgivningen och har kommenterat att barnkonsekvensanalys (indikator 2) ännu inte uppfattats som ett krav i verksamheten. KFR menar att om denna indikator införs bör MFoF utforma tydliga riktlinjer om vad som förväntas av familjerådgivningen ur ett barnrättsperspektiv. Under 2020 planerar MFoF att uppdatera riktlinjer för familjerådgivningen. Dessa planeras kunna vägleda verksamheterna i denna fråga.

I den officiella statistiken för familjerådgivningen finns idag bland annat uppgifter om antal ärenden som verksamheten hanterar, antal samtal och antalet personer familjerådgivarna träffar. Man kan även se ärendenas art och antal påbörjade ärenden där det finns barn under 18 år i parrelationen. För att kunna använda dessa mer deskriptiva mått för analys föreslår MFoF som ett första steg att den officiella statistiken kompletteras med indikatorerna **Andel kommuner som har rutin för att beakta konsekvenser för barn** och **Andel barn 0-18 år som erhållit enskilt samtal i samband med familjerådgivning, av de som berörts av familjerådgivningsärenden som avslutats under året**. Vad gäller båda dessa indikatorer, likväl som indikatorn kring väntetider, krävs en kvalitetssäkring innan de kan börja användas i praktiken.

Den förstnämnda indikatorn syftar till att driva utvecklingen kring barns rättigheter framåt inom familjerådgivningens område, då verksamheten otvetydigt har betydelse för barns hälsa och utveckling idag och i framtiden. Ett första steg blir att utarbeta rutiner för hur konsekvenser för barn kan bedömas. För de kommuner som tillämpar LOV kommer dessa rutiner behöva implementeras även hos externa utförare, vilket kan innebära merarbete för kommunen i form av uppföljning. Ett förslag är att den upphandlande myndighetens rutin bör skrivas in som ett villkor i det kontrakt som upprättas i enlighet med 4 kap. 2§ Lag om valfrihetssystem (2008:962) (LOV) samt de villkor som gäller kring kommunens inhämtande av dessa uppgifter från leverantörerna.

Den sistnämnda indikatorn, **Andel barn 0-18 år som erhållit enskilt samtal i samband med familjerådgivning av de som berörts av familjerådgivningsärenden som avslutats under året**, syftar till att möjliggöra analys av i hur stor omfattning barn faktiskt får komma till tals i ärenden som rör deras föräldrars samlevnadskonflikter, kriser och separationer. På vilket sätt detta bäst bör ske behöver diskuteras med professionen då det är de som behöver göra bedömningen kring barns rätt att komma till tals i varje enskilt fall. SKR lyfte fram under samrådet med MFoF att barnens ålder kan vara relevant här – är en anledning till att barn inte kommer till tals att de bedöms för unga? I de fallen behöver det klargöras på vilket sätt barn kan göras delaktiga utifrån ålder, hur information kan åldersanpassas och hur de kan beredas möjlighet att komma till tals utifrån sina förutsättningar. Vidare är den uppgift som finns om barn under 18 år i familjerådgivningsstatistiken uppdelad per påbörjade ärenden, medan MFoF ser att avslutade ärenden under året skulle vara en mer relevant nämnare för denna indikator. Detta betyder i praktiken att två nya statistikuppgifter behöver hämtas in för att denna indikator ska gå att följa.

För samtliga indikatorer som föreslås inom familjerådgivningens område kommer arbete att krävas såväl av MFoF som av de professionella för att kvalitetssäkra och säkerställa indikatorernas validitet och mätbarhet. MFoF föreslår därför att de föreslagna indikatorerna inte bör föras in i den officiella statistiken innan detta arbete har genomförts.

Översyn av officiell statistik

Likväl som för familjerättens område kommer statistiken för familjerådgivningen att ses över. MFoF planerar att påbörja en översyn av de uppgifter som inhämtas för den officiella statistiken under 2020. Bland annat ska möjligheten att dela upp indikatorerna på kön då behandlas. Det pågår även en nationell översyn av all officiell statistik som leds av SCB. Den nationella översynen kan komma att påverka de indikatorer MFoF föreslår i denna rapport. Den officiella statistiken som MFoF ansvarar för kommer att i den nationella översynen granskas under 2021, med beräknat slutdatum i augusti 2021.

För att undvika allt för stora kostnader och resurskrävande insatser för kommunerna anser MFoF att de föreslagna indikatorerna inte bör föras in i den officiella statistiken innan denna översyn är klar.

Internationella adoptioner

När föräldrar inte kan ta hand om sitt barn kan adoption vara ett sätt att ge barnet en ny familj. Barnets bästa ska vara vägledande för alla delar av det internationella adoptionsarbetet. Internationella adoptioner sker inom ramen för SoL, FB, Haagkonventionen, lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling (LIA) och lagen (2018:1289) om adoptioner i internationella situationer (LAIS).

De internationella adoptionerna minskar över hela världen samtidigt som de nationella adoptionerna i ursprungsländerna ökar. I Sverige fortsätter de internationella adoptionerna att minska i antal. Under 2019 genomfördes 170 adoptioner till Sverige via de svenska adoptionsorganisationerna. Året innan förmedlades 185 adoptioner och 2017 genomfördes 240 adoptioner.

Vid internationell adoption möts olika kulturers syn på vad som är barnets bästa i samband med adoption. Det finns både likheter och skillnader i synsätt som avspeglar sig i ländernas adoptionsregler och beslut.

Enligt 4 kap. 14-15 §§ FB och 6 kap. 12 § SoL har kommuner i Sverige ansvar för att förbereda och utreda de som vill adoptera. Kommunen har också ett ansvar för att ge stöd efter adoptionen (5 kap. 1 § punkten 9 SoL). MFoF ger auktorisation till de organisationer som förmedlar internationella adoptioner och har tillsyn över deras arbete (5 § LIA).

Adoptionsprocessen startar med ett informationssamtal hos socialnämnden i de sökandes hemkommun. Där får de sökande grundläggande information om förutsättningarna för adoption samt adoptionsförfarandet. Efter detta genomgår de blivande föräldrarna en obligatorisk föräldrautbildning. Nästa steg är att en medgivandeutredning görs hos kommunen och sedan är det den auktoriserade adoptionsorganisationen som förmedlar ansökan om adoption till det andra landet. Adoptionsorganisationen meddelar sedan sökande när de blivit utvalda som tänkbara föräldrar till ett barn. Efter barnbeskedet överlämnas kopior av handlingarna till kommunens socialnämnd, som prövar om samtycke kan ges till att adoptionsförfarandet får fortsätta. Tiden mellan samtycket och resebesked varierar mellan några dagar och i speciella fall ett år. Vistelsetiden i landet kan vara allt från en vecka till cirka åtta månader. När adoptivföräldrarna kommer hem med barnet ska de anmäla detta till socialnämnden i sin hemkommun. Föräldrarna ska också folkbokföra barnet inom en vecka efter barnets ankomst. Kommunen har sedan ett ansvar att erbjuda stöd till familjen efter adoption.

De flesta ursprungsländer kräver en eller flera uppföljningsrapporter kring hur barnets tillvaro ser ut efter adoptionen. Rapporterna är viktiga av flera skäl. De som tidigare ansvarat för barnet och de som medverkat till adoptionen behöver få veta hur barnet har det i sin nya familj. Rapporterna kan också vara viktiga för att, i ursprungsländer där internationella adoptioner är ifrågasatta, visa att verksamheten är till barnets bästa. För de adopterade kan det vara av stort värde att i vuxen ålder förstå att ursprungslandet tagit reda på hur det gått för dem efter adoptionen.

Tolkning av uppdraget

Vad gäller internationella adoptioner ska MFoF särskilt övervaka att de svenska auktoriserade sammanslutningarnas arbete med internationell adoptionsförmedling sker i enlighet med gällande lagstiftning och Haagkonventionens bestämmelser, samt på ett i övrigt etiskt godtagbart sätt. MFoF ska vidare följa den internationella utvecklingen och samla information i frågor som rör adoption av utländska barn, och följa utvecklingen av kostnaderna för adoption av utländska barn. MFoF:s gör detta via att auktorisera och utöva tillsyn över adoptionsorganisationerna samt auktorisera de länder från vilka adoptioner till Sverige kan ske.

Lagstiftningen gällande adoptioner förändrades 2018³². I och med förändringarna infördes ett flertal bestämmelser som syftar till att barnets bästa ska ges största vikt vid alla frågor som rör adoption av barn. Bland annat innebär förändringarna att barnets rätt till delaktighet stärkts. Om det vid socialnämndens medgivandeprövning är känt vilket barn sökanden vill adoptera, ska sökandens lämplighet numera prövas i förhållande till det enskilda barnet. Fler personer har även getts möjlighet att adoptera. Ett medgivande från socialnämnden gäller i tre år.

Enligt FN:s Barnkonvention får inga andra intressen gå före barnets bästa när beslut om adoption fattas. Barnets bästa ska vara vägledande i alla delar av det internationella adoptionsarbetet: vid utredning av barnets bakgrund, i adoptionsförmedlingsarbetet och i arbetet med att förbereda och utreda adoptionssökande samt vid stöd efter adoption.

Myndigheten ska övervaka att de svenska auktoriserade sammanslutningarnas arbete med internationell adoptionsförmedling sker i enlighet med lag och Haagkonventionen samt på ett i övrigt etiskt godtagbart sätt. Myndigheten ska i all sin verksamhet främja barnets rättigheter med utgångspunkt i Barnkonventionen. De föreslagna indikatorerna för adoptionsområdet kommer därför främst ta sin utgångspunkt i ovan nämnda skrivningar.

Ett första förslag till indikatorer för internationella adoptioner presenteras i denna rapport. Över tid är förhoppningen att dessa ska utökas, justeras eller falla bort i och med att de används och dess relevans och funktion utvärderas. Indikatorerna har identifierats och sorterats för att motsvara inriktningen i regeringsuppdraget samt gällande lagstiftning på området.

Befintliga indikatorer inom området och deras användning

Den befintliga statistik som finns tillgänglig inom internationella adoptionsområdet är den som MFoF samlar in och publicerar över antal adopterade barn via de auktoriserade adoptionsorganisationerna. Denna statistik publiceras årligen på MFoF:s hemsida. Utöver statistiken genomför MFoF årligen tillsyn över organisationernas arbete med internationell adoptionsförmedling. Tillsynen består både av årliga tillsynsbesök och granskning av årsredovisningar och rapporter. Syftet är att granska ifall organisationerna uppfyller förutsättningarna för auktorisation enligt lagen. Tillsynen sammanställs i årliga tillsynsrapporter. Informationen är kvalitativ och kvantifieras inte till statistik eller indikatorer.

MFoF beställer även årligen statistik från SCB över invandrade barn i adoptionssyfte. Även denna statistik kommer att publiceras på MFoF:s hemsida. I dessa siffror ingår dock inte enbart barn som adopterats internationellt, utan det kan även förekomma barn som adopterats av faderns partner efter ett surrogatarrangemang. Utöver denna statistik finns uppgifter om antal genomförda medgivandeutredningar för adoption inom familjerättsstatistiken.

För kommunernas arbete med internationella adoptioner saknas i hög utsträckning uppgifter. För att kunna bidra till en kvalitetssäkring och utveckling av arbetet på lokal nivå skulle nationella indikatorer för denna verksamhet därför vara värdefulla.

³² Prop. 2017/18:121. Modernare adoptionsregler, bet. CU14, rskr. 372.

MFoF har under arbetsprocessen granskat den statistik som följs idag och lagt förslag på nya indikatorer utifrån det myndigheten anser saknas. Det gäller främst uppgifter kring hur kommunerna arbetar i olika delar av adoptionsprocessen.

Genomförande av uppdraget

Samråd med Socialdepartementet

Under 2019 genomfördes samråd med representanter från Socialdepartementet. Uppdragets omfattning och bredd diskuterades, samt förväntat resultat. MFoF presenterade arbetet som genomförts fram till samrådet, och vägen framåt diskuterades gemensamt. Socialdepartementet har dock inte varit delaktiga i utformningen av de slutliga förslagen.

Dialog med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)

Under våren 2020 har ett samråd genomförts med SKR i syfte att få in synpunkter och diskutera eventuella konsekvenser för kommunerna i det fall nya indikatorer skulle börja användas. MFoF har tagit dessa synpunkter i beaktande i det slutgiltiga förslaget av indikatorer för det internationella adoptionsområdet.

Förslag till nationella indikatorer för internationella adoptioner

Förslagen till indikatorer för internationella adoptionsområdet utgår ifrån gällande lagstiftning inom adoptionsområdet, myndighetens övergripande mål uttryckta i myndighetens instruktion, regeringens mål om stärkt skydd för utsatta barn samt barns delaktighet.

Internationella adoptioner						
	Indikator	Målområde	Datakälla	Typ av indikator	Nedbrytningsnivå	Status
1	Andel kommuner som tillhandahåller föräldrautbildning (i egen regi eller hos extern aktör) inom fyra månader	6 kap 12 § SoL	Förslag att inkludera officiell statistik	Struktur	Kommun	Utvecklingsindikator
2	Andel kommuner som har en rutin för bedömning av barns stödbehov efter internationell adoption	Barns rättigheter	Samma som ovan	Struktur	Kommun	Utvecklingsindikator
3	Andel familjer som fått en behovsanpassad planering för stöd efter internationell adoption inom fyra veckor efter barnets hemkomst	Barns rättigheter	Samma som ovan	Struktur	Kommun	Utvecklingsindikator

Diskussion

De internationella adoptionerna till Sverige minskar. Under 2019 genomfördes 170 adoptioner till Sverige via de svenska adoptionsorganisationerna. Året innan förmedlades 185 adoptioner och 2017 genomfördes 240 adoptioner. Den befintliga statistiken, som i dagsläget enbart mäter antalet adoptioner, anger inte någon önskad riktning för området vilket gör att det är svårt att avgöra om det är positivt eller negativt att adoptionerna minskar. MFoF:s utgångspunkt i arbetet med att ta fram indikatorer för internationella adoptioner har därför varit barnets perspektiv och regeringens mål om stärkt skydd för utsatta barn, samt barns delaktighet.

Indikatorerna ska dock inte ses som det enda verktyget för att mäta och följa upp det arbete som sker. Indikatorer kan aldrig fånga hela verkligheten, utan visar valda delar och trender över tid. Som komplement till denna lista kommer fler, och andra typer av uppföljningar och mätningar på lokal, regional och nationell nivå behövas. Nedan följer det resonemang som förts kring de föreslagna indikatorerna för internationell adoption.

Föräldrautbildning

Innan kommunen kan göra en medgivandeutredning för internationell adoption ska de blivande föräldrarna genomgå en föräldrautbildning. Målet är att alla kommuner ska erbjuda föräldrautbildning, antingen i egen regi eller genom att anvisa till någon extern aktör. I dagsläget ser kommunernas förutsättningar för att arbeta strukturerat och kunskapsbaserat med internationella adoptioner olika ut, mycket på grund av att det sker olika många adoptioner per år i olika kommuner, och i en liten kommun kan det i praktiken gå flera år från att en familj adopterar internationellt till att ytterligare en familj gör det. Detta kan göra det svårt att bibehålla den kompetens som krävs för utbildning, handläggning och stöd inom socialtjänsten.

Syftet med indikatorn är att följa utvecklingen av tillgång till föräldrautbildning över tid, i hur stor utsträckning kommunerna erbjuder den i egen regi samt om den erbjuds inom rimlig tid. MFoF avser i de kommande allmänna råden för det internationella adoptionsområdet verka för att blivande adoptivföräldrar inte bör vänta längre än fyra månader innan de kan påbörja föräldrautbildningen. De allmänna råden beräknas vara klara under hösten 2020. Då detta inte följts upp tidigare är det också intressant att få en lägesbild av området och en utgångspunkt för fortsatt stöd till kommunerna. Indikatorn kan dock inte ge information om vad föräldrautbildningen innehåller eller hur många föräldrar som genomgått den. Detta är intressanta frågeställningar att titta på i fördjupade analyser för det internationella adoptionsområdet.

Stöd efter internationell adoption

När adoptivföräldrarna kommer hem med barnet ska de anmäla detta till socialnämnden i sin hemkommun. Kommunen har sedan ett ansvar att erbjuda stöd till familjen efter adoption. I de nuvarande allmänna råden om socialnämndens handläggning av adoptionsärenden beskrivs att information ska ges till föräldrarna om det stöd kommunen är skyldig att ge såväl innan beslut om adoption har fattats som efter beslutet. Socialnämnden bör även planera hur och när en uppföljande kontakt ska tas sedan barnets tagits emot i de sökandes hem.³³

Vilken typ av stöd som ska erbjudas familjen ska utgå ifrån de individuella behov som föräldrar och barn har. En individuell planering krävs för varje enskild familj. MFoF föreslår därför indikatorn **Andel kommuner som har en rutin för bedömning av barns stödbehov efter internationell adoption**.

³³ HSLF-FS 2017:48, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöds allmänna råd om socialnämndens handläggning av ärenden om adoption, s. 7. Beslutade 1 juni 2017.

MFoF arbetar under 2020-2021 med att utveckla en modell för stöd efter adoption, vilken kommer att kunna bistå kommunerna med kunskap kring detta. Detta arbete beräknas dock inte vara färdigställt förrän under 2021. Då denna modell finns på plats kan det därför finnas anledning att se över formuleringen av denna indikator vad gäller validitet, det vill säga att den mäter det den avser att mäta och att den mäts på ett tillförlitligt sätt. MFoF föreslår därför att denna indikator inte börjar användas förrän modellen är klar.

Barnets bästa i stöd efter internationell adoption

Samtliga kommuner ska erbjuda stöd efter internationell adoption. Eftersom barnets bästa ska genomsyra hela adoptionsprocessen och barnets bästa ska ges största vikt vid alla frågor som rör adoption föreslås även indikatorn *Andel familjer som fått en behovsanpassad planering för stöd efter internationell adoption inom fyra veckor efter barnets hemkomst*. Även detta kommer att behandlas i de kommande allmänna råden för adoptionsområdet som nämns ovan.

På samma sätt som för tidigare indikator behöver barnets bästa bedömas i relation till varje familjs individuella behov, och varje kommun behöver utveckla en rutin för hur barnets bästa ska beaktas. Den modell för stöd efter adoption som MFoF arbetar med kommer att kunna bistå kommunerna med kunskap kring detta. Detta arbete beräknas dock inte vara färdigställt förrän under 2021. På samma vis som för föregående indikator kan det därför finnas anledning att se över formuleringen av denna indikator vad gäller validitet, det vill säga att den mäter det den avser att mäta och att den mäts på ett tillförlitligt sätt, i och med att modellen för stöd efter adoption är klar.

Statskontoret ser över det internationella adoptionsområdet

Då nationell mätning inom internationell adoption är begränsad idag har MFoF valt att föreslå ett mindre antal indikatorer. Detta beror dels på att myndigheten inte vill öka rapporteringsbördan för kommunerna, och dels på att området är under förändring då Statskontoret nyligen fått i uppdrag att se över organiseringen av den internationella adoptionsverksamheten och föreslå hur den kan anpassas till dagens förhållanden.³⁴ Samtidigt sker en utveckling inom området med flera nya uppdrag till MFoF under 2020 och 2021.³⁵ Detta gör att utformningen av det internationella adoptionsområdet kan komma att förändras, vilket också kan innebära att de nationella indikatorerna kan behöva justeras och utvecklas framåt.

Översyn av officiell statistik

MFoF planerar att påbörja en översyn av de uppgifter som inhämtas för den officiella statistiken under 2020. Då de indikatorer som föreslås för det internationella adoptionsområdet föreslås ingå i familjerättens statistik gäller det även detta område. Det pågår även en nationell översyn av all officiell statistik som leds av SCB. Den nationella översynen kan komma att påverka de indikatorer MFoF föreslår i denna rapport. Den officiella statistiken som MFoF ansvarar för kommer att i den nationella översynen granskas under 2021, med beräknat slutdatum i augusti 2021.

För att undvika allt för stora kostnader och resurskrävande insatser för kommunerna anser MFoF att de föreslagna indikatorerna inte bör föras in i den officiella statistiken innan denna översyn är klar.

Konsekvensanalys för berörda myndigheter

I regeringsuppdraget har det ingått att föreslå hur ett samlat och begränsat antal indikatorer bör utformas, samt att dessa främst ska baseras på befintlig och tillgänglig data. I de fall där ny data behöver inhämtas ska det motiveras, och MFoF ska redovisa en konsekvensanalys av eventuella merkostnader för de berörda myndigheter som i så fall ska lämna data.

Föräldraskapsstöd

De indikatorer som föreslås för föräldraskapsstödsområdet baseras på befintlig registerdata, myndigheters statistik och enkätundersökningar. De myndigheter och organisationer som ansvarar för dessa uppgifter är Karolinska universitetssjukhuset, styrgruppen för BHVQ, Skolverket, SCB, Socialstyrelsen, Försäkringskassan, Folkhälsomyndigheten, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) och Länsstyrelserna.

Tack vare att förslagen utgår ifrån redan befintliga datakällor och indikatorer kommer inga merkostnader att falla på kommuner eller regioner för att en nationell sammanställning av data ska vara möjlig. För uthämtning av data tar vissa av de nationella myndigheterna och organisationerna ut en mindre kostnad. Denna kostnad kommer att falla på MFoF.

Som tidigare nämnts anser MFoF att de nationella indikatorerna för föräldraskapsstöd som föreslås i denna rapport blir starten på en utvecklingsprocess där indikatorerna testas, diskuteras och utvärderas innan en slutlig lista på nationella indikatorer slås fast. Ett sådant stegvis införande motiveras framför allt av att indikatorerna bör utvecklas i en iterativ process tillsammans med användarna för att de i förlängningen ska ses som relevanta av föräldraskapsstödjande aktörer på nationell, regional och lokal nivå.

Familjerätt, familjerådgivning och internationell adoption

För familjerätt, familjerådgivning och internationell adoption har MFoF föreslagit att nya indikatorer ska inkluderas i den befintliga statistiken, där MFoF är ansvarig. Inom familjerättens statistik ingår även vissa delar som avser adoptionsområdet. För de föreslagna indikatorerna behöver nya statistikuppgifter inhämtas eftersom uppgifterna inte finns med i nuvarande officiell statistik.

Den officiella statistiken för familjerätt respektive familjerådgivning utgörs av uppgifter som inhämtats från Sveriges kommuner. Uppgifterna inhämtas via enkäter till kommunerna och tas i de flesta fall fram ur kommunernas digitala ärendehanteringssystem, i ett fåtal fall tas de fram manuellt. En ökning av befintliga statistikuppgifter skulle därför kunna innebära att enkäterna blir mer omfattande, samtidigt som eventuella förändringar i kommunernas verksamhetssystem kan medföra merkostnader. Kommunernas familjerätter använder sig idag av 5-6 olika digitala ärendehanteringssystem och avtalen med systemleverantörerna skiljer sig åt mellan kommuner. Det är därför i dagsläget svårt att säga exakt vilka kostnader som skulle uppstå för varje enskild kommun. Enligt SKR handlar det främst om en engångskostnad att lägga in nya statistiska variabler i varje verksamhetssystem, men sedan också om kostnader för att faktiskt registrera variablerna. Ibland tillkommer även kostnader för kommunerna att få ut informationen i olika rapporter. Priset kommer variera beroende på vilken leverantör de har och hur avtalet är skrivet.

³⁴ Socialdepartementet, Uppdrag att se över organiseringen av den internationella adoptionsverksamheten. Dnr S2020/01045/SOF (delvis).

³⁵ Socialdepartementet, Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd. Dnr S2019/05315/RS (delvis).

Ytterligare en aspekt är att det idag inte är obligatoriskt för kommunerna att lämna uppgifter till den officiella statistiken. Det innebär att om det av den enskilda kommunen skulle bedömas vara för kostsamt att göra ändringar i ärendehanteringssystemet för att lämna ut uppgifter som motsvarar de föreslagna indikatorerna finns en risk för att uppgifterna inte kommer att lämnas ut. Det finns vidare en risk för att kommunerna väljer att därmed inte lämna några uppgifter alls till den officiella statistiken om arbetet bedöms kräva alltför stor arbetsinsats.

För familjerådgivningen och för internationella adoptioner kommer de föreslagna indikatorerna att innebära ett utvecklingsarbete vad gäller kvalitetssäkring innan de kan tas i bruk. Barns delaktighet och barns rätt att komma till tals inom familjerådgivningen är ett relativt nytt område för yrkeskåren, och ett område där mer vägledning och stöd kommer att krävas. I de kommuner som tillämpar valfrihetslagstiftningen (LOV) och har flera externa leverantörer av familjerådgivning behöver information samlas in från samtliga, vilket kommer att innebära merarbete för kommunen i form av uppföljning. När kontrakt mellan upphandlande myndighet och leverantörerna förnyas bör villkor om att tillämpa kommunens rutin för att beakta konsekvenser för barn, samt att externa leverantörer förväntas leverera data till kommunen för uppföljning specificeras i det kontrakt som upprättas i enlighet med 4 kap. 2§ Lag om valfrihetssystem (2008:962) (LOV).

MFoF planerar utöver detta att under 2020 påbörja en större översyn av de uppgifter som inhämtas för den officiella statistiken. Bland annat ska möjligheten att dela upp indikatorerna på kön då behandlas. Det pågår även en nationell översyn av all officiell statistik som leds av SCB. Den nationella översynen kan komma att påverka de indikatorer MFoF föreslår för familjerätt, familjerådgivning och internationella adoptioner. Den officiella statistiken som MFoF ansvarar för kommer att i den nationella översynen granskas under 2021, med beräknat slutdatum i augusti 2021.

För att undvika alltför stora kostnader och resurskrävande insatser för kommunerna i form av flera ändringar i de digitala ärendehanteringssystemen anser MFoF att de föreslagna indikatorerna inte bör föras in i den officiella statistiken innan denna översyn är klar.

MFoF:s kostnader för stöd, sammanställning, analys och publicering

Vad gäller publicering och tillgängliggörande av de nationella indikatorerna för föräldraskapsstöd har en kontakt tagits med kommun- och landstingsdatabasen Kolada som drivs av Rådet för främjande av kommunala analyser, RKA. RKA:s uppdrag är att underlätta uppföljning och analys av olika verksamheter i kommuner och regioner genom att tillhandahålla statistik i databasen Kolada. I det fall RKA skulle ansvara för insamling av befintliga uppgifter från ansvariga myndigheter och organisationer samt publicering av dessa i Kolada skulle detta innebära en kostnad för MFoF på mellan 35 000 – 60 000 kr per tillfälle. Ansvaret för att bedöma vilka indikatorer som ska publiceras i Kolada för föräldraskapsstöd ligger dock fortsatt på MFoF. I det fall myndigheten ser att detta är en lämplig webbplats för publicering behöver en överenskommelse utarbetas mellan parterna. Utöver kostnader för tillgängliggörande av indikatorerna tillkommer även kostnader för uttag av data för vissa av de datakällor som föreslås. Denna kostnad beräknas inte överstiga 100 000 kr per år.

Vidare bör sammanställningar av de nationella indikatorerna för föräldraskapsstöd presenteras i rapportform tillsammans med en analys av utvecklingen av föräldraskapsstödsområdet. Detta bör ligga på MFoF och bedöms kunna genomföras vartannat år. MFoF kommer därmed under 2020 och framöver behöva avsätta intern arbetstid för att bygga upp rutiner för, samt fortsatt utveckla arbetet med rapportering och analys av de nationella indikatorerna.

Vad gäller barns delaktighet och rätten att komma till tals inom familjerätt, familjerådgivning och internationell adoption kommer uppföljning via indikatorer troligen att leda till ett ökat behov av vägledning och stöd från kommunerna. I det samråd som genomfördes med SKR påpekades detta för både familjerättens och familjerådgivningens områden samt för adoptionsområdet. För att möta de behoven genom att utveckla metodstöd skulle MFoF behöva ytterligare personalresurser.

Avslutande diskussion och rekommendationer

I regleringsbrevet för 2017 fick Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) i uppdrag att inom sina verksamhetsområden, i samråd med Socialdepartementet, ta fram och utveckla indikatorer som gör det möjligt att följa upp och se utvecklingen över tid i förhållande till målsättningar inom områdena familjerätt, familjerådgivning, internationella adoptioner och föräldraskapsstöd. Indikatorerna ska utgå från regeringens mål för individ- och familjeomsorgen om stärkt skydd för utsatta barn samt visa barns delaktighet och i vilken utsträckning barnet kommer till tals.

Nedan följer ett kort resonemang kring vad som framkommit under arbetets gång, och MFoF:s rekommendationer för det fortsatta arbetet.

Föräldraskapsstöd

Föräldraskapsstöd är ett tvärsektorielt område som inrymmer många arenor och aktörer. Stödet ska kunna erbjudas under barnets hela uppväxt, från graviditet till dess att barnet fyller 18 år. Förslagen till indikatorer för föräldraskapsstödsområdet utgår ifrån den nationella strategins övergripande målsättning att alla föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets hela uppväxt. Utöver detta tas de genomsyrande perspektiven barns rättigheter, jämställt föräldraskap samt jämlikhet i hälsa i beaktande.

Under arbetets gång har föräldraskapsstödet bredd och variation visat sig såväl i antal möjliga datakällor och indikatorer, som i involverade aktörer på nationell, regional och lokal nivå. Att fånga detta breda arbete i några få indikatorer har varit en utmaning. De uppgifter som behöver samlas in för att sammanställa information om föräldraskapsstödet finns hos olika myndigheter och organisationer, vilket gör att insamling och sammanställning av data kommer att kräva en extra arbetsinsats. För att tillgängliggöra data digitalt för kommuner och regioner har en första kontakt med databasen Kolada tagits. Diskussioner kring vilka uppgifter som kan tillgängliggöras där behöver fortsätta framöver.

Ett orosmoment för sammanställning av indikatorer för föräldraskapsstöd är att ett flertal relevanta nationella datakällor i dagsläget har en osäker framtid. Bland annat fattade Ledningsfunktionen för Nationella Kvalitetsregister under 2019 beslut om att BHVQ inte kan kvalificeras för tilldelning av medel från Överenskommelsen om Kvalitetsregister. Detta gör att registrets framtida finansiering i dagsläget är oklar. BHVQ är ett av få nationella kvalitetsregister där indikatorer som specifikt syftar till att följa upp föräldraskapsstöd inkluderas. För den framtida uppföljningen av föräldraskapsstöd som helhet är det därför angeläget att diskutera hur en fortsatt finansiering, förvaltning och utveckling av Svenska barnhälsovårdsregistret kan säkras. Även det nationella kvalitetsregistret för habilitering, HabQ, fick inför 2020 samma beslut vilket har lett till att registrets styrgrupp beslutat att avveckla registret på grund av att ekonomiska och personella resurser för fortsatt drift och utveckling saknas. Detta gör att det framöver kommer att saknas aktuell data kring det riktade föräldraskapsstöd som erbjuds föräldrar till barn med funktionsnedsättning. Om en fortsatt utveckling av nationella indikatorer för föräldraskapsstöd ska kunna ske rekommenderar därför MFoF en översyn kring finansiering, förvaltning och utveckling av nationella datakällor som samlar relevant data för området, och att en gemensam diskussion förs med ansvariga myndigheter och huvudmän.

MFoF har genomfört ett flertal samråd och dialoger med nationella, regionala och lokala aktörer under 2018 och 2019. I dessa dialoger har det blivit tydligt att nationella indikatorer inte kommer att vara tillräckligt som verktyg för att mäta och följa upp det arbete som sker ute i landet. Som komplement till denna lista kommer fler, och andra typer av uppföljningar och mätningar på lokal, regional och nationell nivå behövas. MFoF ser att regionala och lokala uppföljningar, fördjupade analyser med hjälp av andra, kompletterande datakällor och utveckling av relevanta indikatorer för de verksamheter som arbetar direkt med att stödja föräldrar är ett angeläget utvecklingsområde som behöver utvecklas parallellt med de nationella indikatorerna. Myndigheten kommer därför att initiera diskussioner med relevanta aktörer för att driva detta arbete framåt.

Slutligen är frågan kring hur barn görs delaktiga och får möjlighet att komma till tals inom föräldraskapsstödet ett utvecklingsområde. Inga befintliga nationella indikatorer för detta område kunde identifieras. Kommuner och regioner efterfrågar stöd kring exempelvis hur barns och ungas röster kan användas i uppföljning och utvärdering av föräldraskapsstöd. Mer kunskap behövs inom detta område och för att kunna utveckla relevanta och ändamålsenliga indikatorer skulle ett gediget och gemensamt utvecklingsarbete mellan berörda myndigheter samt forskning vara önskvärt.

Familjerätt

För familjerättens område finns befintlig officiell statistik som samlas in årligen. I denna statistik ingår även vissa uppgifter om internationell adoption. Statistiken är inte obligatorisk att lämna för kommunerna, vilket gör att den inte är heltäckande. För 2018 års statistikuppgifter saknades uppgifter från 16 kommuner och för 2019 saknas uppgifter för 20 kommuner. För att öka svarsfrekvensen och minska bortfallet behöver statistiken ses över och ambitionen är att de frågor som ställs ska kännas moderna och relevanta för kommunerna. För att lyckas med detta krävs dialog med de yrkesverksamma. MFoF planerar utifrån detta att under 2020 påbörja en större översyn av de uppgifter som inhämtas för den officiella statistiken. Bland annat ska möjligheten att dela upp indikatorerna på kön då behandlas.

Det pågår även en nationell översyn av all officiell statistik som leds av SCB. Inom ramen för detta har SCB under våren 2019 genomfört en kartläggning av behoven av att förnya statistikområdena utifrån ett användarperspektiv. Denna har resulterat i en rapport som fungerar som utgångspunkt för kommande aktiviteter under 2020-2021 som syftar till att bättre kunna tillgodose användarnas nuvarande och potentiella behov. Ett antal aktiviteter har föreslagits som syftar till att förbättra den officiella statistiken ur ett användarperspektiv med avseende på kvalitetskomponenterna relevans, jämförbarhet samt tillgänglighet och tydlighet. Målet med arbetet är att kunna lämna ett samlat och välförankrat förslag till regeringen om en förordningsändring avseende relevanta statistikområden för den officiella statistiken.

Den nationella översynen kan komma att påverka de indikatorer MFoF föreslår i denna rapport för områdena familjerätt, familjerådgivning och internationella adoptioner. Den officiella statistiken som MFoF ansvarar för kommer att i den nationella översynen granskas under 2021, med beräknat slutdatum i augusti 2021.

För att undvika alltför stora kostnader och resurskrävande insatser för kommunerna i form av flera ändringar i de digitala ärendehanteringssystemen anser MFoF att de föreslagna indikatorerna för familjerätt, familjerådgivning och internationella adoptioner inte bör föras in i den officiella statistiken innan denna översyn är klar.

Familjerådgivning

För familjerådgivningen föreslås indikatorer för att mäta väntetider, hur konsekvenser för barn tas i beaktande och om barn i praktiken får komma till tals när deras föräldrar är aktuella inom familjerådgivning.

Vad gäller väntetider mäts detta på vissa håll i landet idag, men ingen nationell sammanställning görs. Enligt SKR kan denna indikator vara komplicerad att följa upp, kanske i synnerhet för de kommuner som idag tillämpar valfrihetssystem enligt LOV där kommunen uppdrar åt privata utförare att tillhandahålla familjerådgivning. Det är dock angeläget att väntetider utifrån ett tillgänglighetsperspektiv. Det är viktigt att detta mäts på samma sätt för samtliga kommuner i landet. För att kvalitetssäkra denna indikator kommer därför diskussioner krävas med såväl de yrkesverksamma inom familjerådgivningen, samt med SCB innan indikatorn kan börja användas.

Det är välbelagt i forskning att barn far illa av föräldrars konflikter, därför blir det viktigt för familjerådgivningen att även beakta barnets perspektiv i de ärenden där barn finns i familjen. MFoF vill genom att föreslå nationell uppföljning bidra till att driva utvecklingen kring barns rättigheter framåt inom familjerådgivningens område, då verksamheten otvetydigt har betydelse för barns hälsa och utveckling idag och i framtiden. För samtliga indikatorer som föreslås inom familjerådgivningens område kommer arbete att krävas såväl av MFoF som av de professionella för att kvalitetssäkra och säkerställa indikatorernas validitet och mätbarhet. MFoF föreslår därför att de föreslagna indikatorerna inte bör föras in i den officiella statistiken innan detta arbete har genomförts.

Internationell adoption

De internationella adoptionerna till Sverige minskar. Den befintliga statistiken, som i dagsläget enbart mäter antalet internationella adoptioner till Sverige, anger inte någon önskad riktning för området vilket gör att det är svårt att avgöra om det är positivt eller negativt att adoptionerna minskar. MFoF:s utgångspunkt i arbetet med att ta fram indikatorer för internationella adoptioner har därför varit barnets perspektiv och regeringens mål om stärkt skydd för utsatta barn, samt barns delaktighet.

För internationell adoption föreslås indikatorer för att mäta kommunernas arbete med föräldrautbildning och stöd efter adoption. Vilken typ av stöd som ska erbjudas familjen ska utgå ifrån de individuella behov som föräldrar och barn har. En individuell planering krävs för varje enskild familj. MFoF arbetar under 2020-2021 med att utveckla en modell för stöd efter adoption, vilken kommer att kunna bistå kommunerna med kunskap kring detta. Detta arbete beräknas dock inte vara färdigställt förrän under 2021. Då denna modell finns på plats kan det därför finnas anledning att se över formuleringen av denna indikator vad gäller validitet, det vill säga att den mäter det den avser att mäta och att den mäts på ett tillförlitligt sätt. MFoF föreslår därför att denna indikator inte börjar användas förrän modellen är klar.

Slutligen är det internationella adoptionsområdet under förändring då Statskontoret nyligen fått i uppdrag att se över organiseringen av den internationella adoptionsverksamheten och föreslå hur den kan anpassas till dagens förhållanden. Samtidigt sker en utveckling inom området med flera nya uppdrag till MFoF under 2020 och 2021. Detta gör att utformningen av det internationella adoptionsområdet kan komma att förändras, vilket också kan innebära att de nationella indikatorerna kan behöva justeras och utvecklas framåt.

Bilaga 1. Föreslagna indikatorer för föräldraskapsstöd, familjerätt, familjerådgivning och internationella adoptioner

Föräldraskapsstöd						
	Indikator	Målområde	Datakälla	Typ av indikator	Nedbrytningsnivå	Status
1	Andel kvinnor resp. partner som deltagit i föräldrastöd efter typ, per region	Tillgängligt stöd	Graviditetsregistret	Resultat	Region, mottagning, kön och socioekonomi	Befintlig indikator
2	Andel nya föräldrar som erhållit hembesök från BHV efter förlossning samt vid 8 mån, per region	Tillgängligt stöd	Svenska Barnhälsovårdsregistret (BHVQ)	Process	Region och mottagning	Utvecklingsindikator
3	Andel kvinnor och män som deltagit i föräldragrupp på BHV av totalt antal födda barn, per region	Tillgängligt stöd	Svenska Barnhälsovårdsregistret (BHVQ)	Resultat	Region, mottagning, kön	Utvecklingsindikator
4	Antal öppna förskolor, samt varav på familjecentral, i relation till antal barn 0-6 år per län och kommun	Tillgängligt stöd	Skolverkets och SCBs statistik	Struktur	Riket, län, kommun	Befintlig indikator
5	Andel kommuner/stadsdelar som erbjuder minst ett manualbaserat föräldrastöd i grupp för barn med bråkigt/normbrytande beteende, per län	Tillgängligt stöd	Öppna jämförelser social barn- och ungdomsvård	Process	Län, kommun, stadsdelar (Sthlm o Gbg)	Befintlig indikator
6	Antal uttagna föräldrapenningdagar (netto) för kvinnor resp. män när barnet fyllt två år, per län	Jämställt föräldraskap	Försäkringskassans statistik	Resultat	Riket, län, kön	Befintlig indikator
7	Andel pojkar och flickor (11, 13 och 15 år) som anger att de kan prata med mamma/pappa/partner om saker som bekymrar dem	Relationen mellan föräldrar och barn	Skolbarns hälsovanor	Resultat	Riket, ålder, kön	Bakgrundsmått
8	Andel pojkar och flickor (16-25 år) som pratar med mamma/pappa/annan vuxen då de är bekymrade eller oroliga för något	Relationen mellan föräldrar och barn	Nationella ungdomsenkäten	Resultat	Riket, kön	Bakgrundsmått
9	Andel län där länsövergripande samverkan förekommer mellan länsstyrelse, region, kommuner och/eller andra relevanta aktörer	Stödjande organisation/samverkan	Länsstyrelsernas årsrapport	Struktur	Län	Utvecklingsindikator

Familjerätt						
	Indikator	Målområde	Datakälla	Typ av indikator	Nedbrytningsnivå	Status
1	Andel barn, av de som var aktuella i VBU-utredningar som avslutats under året, som erhållit enskilt samtal med utredaren i socialnämndens utredning om VBU.	Barns vårdnad, boende och umgänge (VBU)	Förslag att inkludera officiell statistik	Process	Kommun	Ny indikator
2	Andel barn, av de som var aktuella i VBU-utredningar som avslutats under året, som erhållit enskilt uppföljningssamtal efter lagakraftvunnen dom om VBU	VBU	Samma som ovan	Process	Kommun	Ny indikator
3	Andel barn, av de som berörts av samarbetsamtal som avslutats under året, som erhållit enskilt samtal i samband med socialnämndens samarbetsamtal	Samarbetsamtal	Samma som ovan	Process	Kommun	Ny indikator

Familjerådgivning						
	Indikator	Målområde	Datakälla	Typ av indikator	Nedbrytningsnivå	Status
1	Antal kalenderdagar i genomsnitt från första kontakt till första samtal per påbörjat ärende, per kommun	5 kap 3 § SoL	Förslag att inkludera i officiell statistik	Process	Kommun	Utvecklingsindikator
2	Andel kommuner som har rutin för att beakta konsekvenser för barn inom familjerådgivningen	Art. 3 Barnkonventionen	Samma som ovan	Struktur	Kommun	Utvecklingsindikator
3	Andel barn 0-18 år som erhållit enskilt samtal i samband med familjerådgivning, av de som berörts av familjerådgivningsärenden som avslutats under året	Art. 12 Barnkonventionen	Samma som ovan	Process	Riket, kommun	Utvecklingsindikator

Internationella adoptioner						
	Indikator	Målområde	Datakälla	Typ av indikator	Nedbrytningsnivå	Status
1	Andel kommuner som tillhandahåller föräldrautbildning (i egen regi eller hos extern aktör) inom fyra månader	6 kap 12 § SoL	Förslag att inkludera officiell statistik	Struktur	Kommun	Utvecklingsindikator
2	Andel kommuner som har en rutin för bedömning av barns stödbehov efter internationell adoption	Barns rättigheter	Samma som ovan	Struktur	Kommun	Utvecklingsindikator
3	Andel familjer som fått en behovsanpassad planering för stöd efter internationell adoption inom fyra veckor efter barnets hemkomst	Barns rättigheter	Samma som ovan	Struktur	Kommun	Utvecklingsindikator

MYNDIGHETEN FÖR
FAMILJERÄTT OCH
FÖRÄLDRASKAPSTÖD